

**AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM REHBERLİĞİ ANA BİLİM DALI**

**KARABURUN, SEFERİHİSAR VE FOÇA'DA SU ALTI
DALIŞ TURİZMİ: TURİSTLERİN TERCİH NEDENLERİ VE
DALIŞ REHBERLERİNİN GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANSTEZİ

ZÜMRÜD MALİKOVA

DANIŞMAN

DOÇ. DR. YUSUF ACAR

AKSARAY 2024

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM REHBERLİĞİ ANA BİLİMDALI

**KARABURUN, SEFERİHİSAR VE FOÇA'DA SU ALTI
DALIŞ TURİZMİ: TURİSTLERİN TERCİH NEDENLERİ
VE DALIŞ REHBERLERİNİN GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANSTEZİ

ZÜMRÜD MALİKOVA

DANIŞMAN

DOÇ. DR. YUSUF ACAR

AKSARAY 2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren (6) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : ZÜMRÜD
Soyadı : MALİKOVA
Bölümü : TURİZM REHBERLİĞİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Karaburun, Seferihisar ve Foça'da Su Altı Dalış Turizmi: Turistlerin Tercih Nedenleri ve Dalış Rehberlerinin Görüşleri.

İngilizce Adı: "Underwater Diving Tourism in Karaburun, Seferihisar, and Foça: Tourists' Preferences Reasons and the Views of Diving Guides."

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Zümrüd Malikova

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ ONAY SAYFASI

Zümrüd MALİKOVA tarafından hazırlanan “Karaburun, Seferihisar ve Foça’da Su Altı Dalış Turizmi: Turistlerin Tercih Nedenleri ve Dalış Rehberlerinin Görüşleri.” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliğiyle Aksaray Üniversitesi Turizm Rehberliği Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Danışman: Doç. Dr. Yusuf ACAR

Turizm Rehberliği A.B.D., Aksaray Üniversitesi

.....

Üye:Doç. Dr. Mehmet TUNCER

Turizm İşletmeciliği A.B.D., Aksaray Üniversitesi

.....

Üye:Doç. Dr. Reha KILIÇHAN

Gastronomi ve Mutfak Sanatları A.B.D.,Erciyes Üniversitesi

.....

Tez Savunma Tarihi:24/05/ 2024

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih ve.....sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler EnstitüsüMüdürü

Prof. Dr. Aybala ÇAYIR

İmza

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışması boyunca bana destek olan ve yanımda olan herkese içten teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Öncelikle, danışmanım Doç.Dr. Yusuf ACAR’abilgeliği ve rehberliği için sonsuz teşekkürlerimi iletmek isterim. Tezimin her aşamasında bana yol gösterdiği ve değerli geri bildirimleriyle çalışmamı zenginleştirdiği için minnettarım.

Annem Ayten, babam Elman ve kardeşim Emil’e bu süreçteki destekleri ve anlayışları için teşekkür etmek istiyorum. Bana her zaman inandılar ve cesaret verdiler.

AFAD su altı arama kurtarma gönüllüsü(dalgıç) Doç.Dr. Ferhat Kadir PALA’ya hem manevi hem de her türlü desteğiyle iyi ve kötü günümde yanımda olduğu için teşekkür etmek istiyorum. Onun desteği bu süreci daha kolay ve keyifli hale getirdi.

Bölüm hocalarıma, dekanımız Prof. Dr. Aysu ALTAŞ’a ve özellikle Dr. Öğr. Üyesi Alaattin BAŞODA, Doç. Dr. Neşe ÇULLU KAYGISIZ ve Dr. Öğr. Üyesi Çağla ÜST CAN hocama bana verdikleri bilgi ve rehberlik için teşekkür etmek istiyorum. Onların öğretileri, tezimin oluşturulmasında büyük bir rol oynadı.

Kedilerim Murov ve Pamir’e, onların sevgisi ve dostluğu sayesinde stresli anlarda bile moral bulduğum için teşekkür etmek istiyorum. Evimin neşe kaynakları oldukları için minnettarım.

Veri toplama sürecinde ziyaret ettiğim dalış okulları ve sahiplerine teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Onların konukseverliği ve yardımseverliği, tezimin araştırma sürecini kolaylaştırdı.

Maddi manevi her zaman yanımda olan abim Ercan Güzel’e ve eşi Samara Diab’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak yanımda olan ve her türlü desteği sağlayan tüm dostlarıma teşekkür etmek istiyorum. Ceren Aydın’a Feride Karataş’a veÖzlem Türk’e beni teşvik edip cesaretlendirdiğiniz ve hayatımın her döneminde yanımda olduğunuz için minnettarım.

ÖZET

Bu tez; Türkiye’de su altı dalış turizmi ile ilgili mevcut durumun tespit edilmesi ve önemli su altı dalış noktalarından olan Karaburun, Seferihisar ve Foça ilçelerinin turistler tarafından tercih edilmesebepleri ve dalış rehberleri açısından değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmadan nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntem tercih edilmiştir. Araştırmanın oldukça kısıtlı olan dalış turizmi alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın örnekleme; İzmir ili Foça, Karaburun ve Seferihisar’da dalış yapan turistler ve dalış rehberleridir. Araştırma sonuçları, İzmir'deki dalış turizmi açısından önemli bulgular sunmaktadır. Bu bulgular, İzmir'in dalış potansiyelini değerlendirmek ve dalış turizmini geliştirmek için yol gösterici nitelik taşımaktadır. Araştırmada dalış noktalarının çeşitliliği ve doğal zenginlikleri dikkate alınarak, bu alanda yapılabilecek tanıtım ve altyapı çalışmalarının önemi vurgulanmıştır. Ayrıca araştırmada olumsuz görüşlerin başında avcılık gelmektedir. Tüm bu görüşler, İzmir'deki dalış turizminin potansiyelini ve sürdürülebilirliğini etkileyen faktörleri ortaya koymaktadır. Özellikle, çevresel faktörlerin korunması ve dalış hizmetlerinin kalitesinin artırılması gibi konular, gelecekteki planlamalarda dikkate alınması gereken önemli unsurlardır.

Bilim Kodu: 116909

Anahtar Kelimeler: Dalış turizmi, Alternatif turizm, Dalış rehberliği

Sayfa Adedi: 80

Danışman: Doç. Dr. Yusuf ACAR

ABSTRACT

This thesis prepared to determine the current situation regarding underwater diving tourism in Turkey and to evaluate Karaburun, Seferihisar and Foça districts, which are important underwater diving spots, in terms of the reasons why they are preferred by tourists and diving guides. A mixed method, in which quantitative and qualitative methods were used together, was preferred in the research. It is thought that the research will contribute to the very limited diving tourism literature. The sample of the research are tourists and diving guides diving in Foça, Karaburun and Seferihisar in İzmir province. Research results provide important findings for diving tourism in İzmir. These findings provide guidance for evaluating İzmir's diving potential and developing diving tourism. In research, taking into account the diversity and natural richness of diving spots, the importance of promotion and infrastructure work that can be done in this area is emphasized. Additionally, hunting comes first among the negative views in the research. All these opinions reveal the factors affecting the potential and sustainability of diving tourism in İzmir. In particular, issues such as protecting environmental factors and improving the quality of diving services are important elements that should be taken into account in future planning.

ScienceCode: 116909

Keywords: Divingtourism, Alternativetourism, Dive guiding

Number of Pages: 80

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Yusuf ACAR

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUKBEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
TURİZM İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE DALIŞ TURİZMİ.....	3
1.1.Literatür taraması.....	3
1.2. Turizm Kavramı.....	8
1.3. Alternatif Turizm	9
1.3.1. Sağlık turizmi	9
1.3.2. Kış sporları turizmi.....	10
1.3.3. Yaz turizmi	10
1.3.4. Spor turizmi.....	11
1.3.5.İnanç turizmi	11
1.4. Türkiye’de turizm	12
1.5. Su altı dalış turizmi	14
1.6. Dalış turizminin sistematik yapısı.....	15
1.6.1. Serbest dalış.....	15
1.6.2. Aletli Dalış	16
1.7. Dalış türleri	17
1.7.1.Gece Dalışı	17
1.7.2. Batık dalışı	18
1.7.3.Derin dalış	19
1.7.4. Nitroks dalış	19

1.7.5. Keşif dalışı	20
1.8. Dalış işaretleri	20
1.9. Dalış Ekipmanları	25
1.10. Dalış Eğitimi	27
1.10.1. CMAS (Confédération Mondiale Des Activités Subaquatiques).....	27
1.10.2. PADI (Professional Association of Diving Instructors).....	29
1.10.3.SSI(Scuba Schools International).....	30
İKİNCİ BÖLÜM.....	31
2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	31
2.2.Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları	31
2.3. Araştırmanın Yöntemi	31
2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	32
2.5. Veri Toplama Araçları	32
2.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliliği	33
2.7. Verilerin Analizi	34
2.8. Araştırma Bulguları	35
2.8.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri.....	35
2.8.2. Katılımcıların Dalış Uzmanlığı Bilgileri.....	38
2.8.3. Seferihisar, Karaburun ve Foça Dalış Noktalarına Yönelik Dalıcıların Görüşleri	42
2.8.4. Katılımcıların Görüşleri	47
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	51
KAYNAKÇA.....	57
EKLER.....	64
EK 1.DEMOGRAFİK BİLGİLER.....	64
EK2. DALGIÇLIK BİLGİLERİ	64
EK 3. AÇIK UÇLU SORULAR	64
TEZ DEĞERLENDİRME FORMU	66

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. İlçelere Göre Dağılım Tablosu	36
Tablo 2. Cinsiyete Göre Dağılım Tablosu	36
Tablo 3. Yaşa Göre Dağılım Tablosu	37
Tablo 4. Eğitim Durumuna Göre Dağılım Tablosu	37
Tablo 5. Sosyoekonomik Duruma Göre Dağılım Tablosu	38
Tablo 6. Mesleklere Göre Dağılım Tablosu	38
Tablo 7. CMAS Yıldızı Brövesine Göre Dağılım Tablosu.....	39
Tablo 8. Dalgıçların Sahip Oldukları Uzmanlık Sertifikalarına Göre Dağılım	39
Tablo 9. Dalgıçların Dalış Yaptıkları Yıl Sayısına Göre Dağılım	41
Tablo 10. Dalgıçların Kayıtlı Dalış sayısına Göre Dağılım Tablosu.....	40
Tablo 11. Dalgıçların en çok tercih ettikleri dalış noktaları	40
Tablo 12. Dalgıçların dalış noktalarını tercih etme sebepleri	41
Tablo 13.İzmir'de Yaptığınız Dalışlara Nasıl Katılıyorsunuz.....	43
Tablo 14. İzmir'deki Dalış Noktalarına Yönelik Olumsuz Görüşler	44
Tablo 15. İzmir'deki Dalış Noktalarına Yönelik Olumlu Görüşler	47

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İyi misin? / iyiyim.....	21
Şekil 2. İyi misin? / iyiyim.....	21
Şekil 3. İyi misin? / iyiyim.....	22
Şekil 4. Problem var	22
Şekil 4. Kulak eşitleyemiyorum.....	23
Şekil 5. Üşüdüm.....	23
Şekil 6. Hava sorma	24
Şekil 7. Zaman doldu (100 bar)	24
Şekil 8. Rezervdeyim (50 bar).....	25
Şekil 9. Maske/Şnorkel.....	25
Şekil 10. Palet	26
Şekil 11. Regülatör/ Dalış Tüpü/ BC-Denge Yeleği.....	26

SİMGELER VE KISALTMALAR

CMAS: Dünya Amatör Su altı Federasyonu (Fransızca:

Confédération Mondiale Des Activités Subaquatiques)

COMEX: Fransız Su altı Operasyonları Şirketi (Fransızca:

Compagnie Maritime d'Expertises)

CWT: Sabit Ağırlıklı Apnea (İngilizce: Constant Weight)

DNF: Yüzgeçsiz Dinamik Apnea (İngilizce: Dynamic Apnea without Fins)

DNY: Yüzgeçle Dinamik Apnea (İngilizce: Dynamic Apnea with Fins)

FIM: İp Destekli Apnea (İngilizce: Free Immersion)

MPA: Deniz Koruma Alanı (İngilizce: Marine Protected Area)

NAUI: Milli Su altı Eğitmenleri Birliği (İngilizce: National Association of

Underwater Instructors)

PADI: Profesyonel Dalış Eğitmenleri Birliği (İngilizce: Professional Association of

Diving Instructors)

SCUBA: Kendinden Yeterli Su altı Solunum Aygıtı (İngilizce: Self-

Contained Underwater Breathing Apparatus)

SSI: Uluslararası Dalış Okulları (İngilizce: Scuba Schools International)

TSSF: Türkiye Su altı Sporları Federasyonu

GİRİŞ

Bu tez, su altı dalış turizmine katılan turistlerin profillerini belirlemek, motivasyonlarını anlamak; Foça, Karaburun ve Seferihisar gibi ilçeleri tercih etme sebeplerini araştırmaktadır. Araştırmada, turistlerin su altı dalışını tercih etme nedenleri, bu bölgelerin su altı dalışı için sunulan imkanları, deniz yaşamının çeşitliliği, su altı manzaralarının güzelliği, yerel kültür faktörlerin etkisi incelenmektedir.

Çalışmada, su altı dalış turizminin yerel ekonomiye, doğal ve kültürel mirasa olan etkilerini anlamak ve bu turistik aktivitenin sürdürülebilirliği üzerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, turistlerin tercihlerini ve beklentilerini belirlemek, destinasyonların pazarlama stratejilerinin geliştirilmesine ve turizm potansiyelinin artırılmasına yardımcı olabilir.

Su altı dalışı, insanların doğanın gizemli dünyasına adım atmasını sağlayan etkileyici bir deneyim olarak bilinmektedir. Kristal berraklığında sular altında yaşamın zenginlikleriyle buluşmak, insanları kendilerini yeniden keşfetmeye ve doğanın büyüüne kapılmaya yönlendirmektedir. Son yıllarda, su altı dalış turizmi dünya genelinde giderek popülerlik kazanmış ve turistlerin tatil tercihlerinde önemli bir yer edindiği görülmüştür. Su altı dalış turizmi, sadece turistlere muhteşem bir macera sunmakla kalmamakta, aynı zamanda yerel ekonomilere de önemli katkılarda bulunmaktadır (Bideci, 2014).

Birçok turistik destinasyon, eşsiz su altı manzaraları ve zengin deniz yaşamıyla dalış turistlerini cezbetmektedir. Bu turistik bölgeler, konaklama, yeme-içme, ulaşım ve diğer turizm hizmetleri üzerinde büyük bir ekonomik etkiye sahiptir. Ancak, su altı dalış turizmi beraberinde çeşitli çevresel ve sosyal sorunları da getirmektedir (Günel, 2009).

Deniz ekosistemlerinin korunması, dalış noktalarının sürdürülebilir yönetimi, turistlerin güvenliği ve yerel toplulukların turizm faaliyetleriyle olan etkileşimi gibi konular, su altı dalış turizmi yönetimi açısından önemli birer zorluk oluşturmaktadır. Bu tez, su altı dalış turizminin ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarını inceleyerek, sektörün sürdürülebilirliği üzerindeki etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu tez iki bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde konu ile ilgili genel kavramsal bir çerçeve oluşturularak, tez konusu ile ilgili literatür çalışması yapılmış ve dalış turizmi sistematik bir biçimde incelenmiştir.

Tezin ikinci bölümünü araştırma kısmı oluşturmaktadır. Bu kapsamda; tezin amacına uygun bir şekilde oluşturulan demografik bilgi formu ve açık uçlu sorular ile dalış turizmine katılan bireylerden ve dalış rehberlerinden görüşler alınarak analiz edilmiş ve bulgular araştırma sonucunda tartışılmıştır.

Bu çalışmada kullanılan veriler; T.C. Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu 20.06.2023 tarihli toplantı ve 2023/04-53 No’lu kararı sonucu katılımcılara yöneltilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE DALIŞ TURİZMİ

1.1.Literatür taraması

Bu bölümde su altı dalış turizmiyle ilgili bir literatür taraması yapılmıştır. Özellikle, su altı dalış turizmiyle ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olduğu göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda, daha önce yapılan çalışmalar detaylı bir şekilde incelenerek, mevcut bilgi birikimi ve araştırma bulguları dikkate alınmıştır. Su altı dalışının turizm potansiyeli ve etkileri üzerine yapılan önceki araştırmaların kısıtlı olmasının, bu alanda daha fazla çalışmaya olan ihtiyacı vurguladığı belirtilmiştir. Bu nedenle, bu çalışma, su altı dalış turizmiyle ilgili mevcut literatürdeki boşlukları doldurarak, bu alanda yeni bir katkı sunmayı amaçlanmıştır.

Bozkurt (2011) ‘Türkiye’de Aletli Dalış Konusunda Son 20 Yılda Yazılan Makalelerin Alanyazın Taraması’ adlı çalışmasında Aletli dalışın dünya genelinde büyük ilgi çeken bir aktivite olduğu ve birçok ülkede turizme katkı sağladığı belirtilmiştir. Özellikle Avustralya, Mısır, Endonezya gibi tanınmış dalış noktaları ve Kızıldeniz, Büyük Mercan Kayalıkları gibi önemli dalış bölgeler bulunmaktadır. Türkiye’nin de denizlerle çevrili olmasının avantajı kullanarak çeşitli dalış noktaları sunduğu ifade edilmiştir. Ancak, yapılan akademik çalışmaların yetersiz olduğu vurgulanmıştır. Çoğunlukla fen bilimleri odaklı olan çalışmalarda sosyal bilimler ve turizm alanında daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, dalışla ilgili standart bir terimin olmaması ve araştırma metotlarının çeşitliliğinin dikkate alınması gerektiği önerilmektedir.

Olca (2023) ‘Sualtı Dalış Turizmi ve Arkeoparkları İncelemesi-Kaş Örneği’ çalışmasında sualtı dalış turizmi diğer turizm türleri ile kıyaslanmış ve dalış turizminin gelişimi için gerekli önlemler sıralanmıştır. Çalışma sonucunda, sualtı dalış turizminde sürdürülebilirliğin önemi ayrıca vurgulanmıştır.

Cesur, Can ve Aksöz(2022),‘Bir Yörede Sualtı Dalış Turizminin Değerlendirilmesi: Eskişehir Sakaryabaşı Bölgesi Örneği’ çalışmasında Sakaryabaşı’nın sualtı dalış turizmi

açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bölgenin olumlu özelliklere sahip olsa da tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin yetersiz olduğu vurgulanmıştır. Konaklama imkanlarının sınırlı olduğu ve bölgeye ulaşım ile yeme içme olanaklarında sorun yaşanmadığı ifade edilmiştir. Ancak, bölgenin turizme daha fazla açılabilmesi için kontrollü büyüme, düzenli pazarlama araştırmaları ve beklentilere uygun yeni tesislerin kurulması veya istihdam olanaklarının yaratılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu adımların atılmasıyla Sakaryabaşı'nın sualtı dalış turizminde daha önemli bir konuma gelebileceği düşünülmektedir.

Mercan, Sünnetçioğlu ve Ezgi (2021) 'Çanakkale İli Dalış Turizmi Potansiyelinin İncelenmesi' adlı çalışmada Çanakkale'nin dalış turizmi potansiyeli yüksek olsa da engellerle karşılaştığı belirtilmiştir. Çalışmada batıkların yapay olarak oluşturulması, özellikle merak edilen batıkların benzerlerinin zararsız malzemelerle yapılması ve sergilenmesi önerilmektedir. Bunun, su altı yaşamını canlandırırken dalış turizminin de gelişimine katkı sağlayabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca genel algıyı değiştirmek için dalış turizmine daha fazla vurgu yapılmalı, kaçak dalışlar ve duyarsız dalgıçlar için yeni düzenlemeler getirilmeli önerileri de verilmiştir. Dalış turizminde su altı yaşamının etkisi, sürdürülebilirlik ve yapay resifler gibi konular ön planda olduğu belirtilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre turistlerin, dalış okullarının ve diğer paydaşların düşüncelerini içeren çalışmaların az olduğu vurgulanmıştır. Turistlerin motivasyonları, deneyimleri ve beklentileri araştırılarak talebin artırılabilmesi belirtilmiştir. Dalış turizmini tercih eden turistlerin özellikleri belirlenmesi ve onlara özel tanıtımlar düzenlenmesi önerilmiştir.

Özbek (2014), 'Turizm Amaçlı Su Altı ve Üstü Sportif Faaliyetler: Bugünün Geleceği' başlıklı çalışmada; su sporları sektöründeki zorlukları ve sorunları ele almaktadır. Bürokratik engeller, denetim eksikliği, finansal zorluklar ve yapılaşma hızının artışı sektörü olumsuz etkilemektedir. Bunların yanı sıra, her şey dâhil sistemi, nitelikli eleman sıkıntısı ve farklı dalış sistemlerinin uyumsuzluğu da sektörün gelişimini engellediği belirtilmiştir. Bu sorunların çözümü için çeşitli önlemler alınmasının gerekliliğini de vurgulamaktadır.

Erkurt ve Parker (2014), 'Su Altı Arkeoparkları ve Deniz Turizmi' başlıklı çalışmada, süreklilik ve bilimsel gerçeklere dayalı yapıları turizm bağlamında sunmayı amaçlamışlardır. Bu süreçte, tarih ve arkeolojiye duyulan geniş ilgi ve merak gözlemlenmiştir. Bu ilhamla, ülkenin zengin tarih ve arkeolojik mirasını imitasyon müzeler, arkeoparklar, aquaparklar ve sualtı arkeoparkları gibi projelerle geniş kitlelere tanıtarak ekonomik kazanımlar elde edilebilir sonucuna ulaşılmıştır.

Genç (2017), ‘İzmir-Dikili’nin Ekoturizm ve Açık Alan Rekreasyonu Potansiyeli: Tespit ve Tekliflerimiz’ başlıklı çalışmada; Dikili’de ekoturizm ve rekreasyon için doğru kararlar alınmalı ve yeni projeler geliştirilmelidir sonucuna ulaşmaktadır. Çalışma sonucunda hassas doğal alanlar için taşıma kapasitesinin belirlenmesi ve yerel kültür ekoturizmin temelini oluşturması bulgulanmıştır. Ekoturizmin gelişiminin, sağlıklı ve güvenli bir ortamı gerektirdiği ifade edilmiştir. Dikili’nin, modern bir ekoturizm ve rekreasyon merkezi haline getirilerek uluslararası alanda tanıtılabileceği belirtilmiştir.

Takıçak Özden, Tarun, Aydın ve Cilbiz (2017), tarafında yapılan ‘Donanımlı Dalışlarda Eğitim ve Dalıcı Profili: İzmir İli Örneği’ çalışmada, İzmir bölgesindeki dalış merkezlerinde eğitim ve dalıcı profilleri incelenmiştir. Bu çalışma, eğitim düzeylerinin genellikle yüksek olduğunu ortaya koymuştur, bu da güvenlik önlemlerine iyi uyum sağlandığını göstermektedir. Bununla birlikte, eğitimcilerin daha düzenli olarak güncel eğitimlere katılmaları ve denetimlerin sıklaştırılması vurgulanmaktadır.

Köşker (2020), ‘Dalış Turizminde Yeni Bir Keşif: Van Gölü’nde Mikrobiyalit Dalış’ adlı çalışmada Van Gölü’nün dalış turizmi potansiyelini ele almıştır. Göl, doğal güzelliği ve çeşitli su sporları imkanlarıyla Doğu Anadolu’nun turistik cazibe merkezlerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Mikrobiyalitler, son yıllarda dikkat çeken su altı yapıları arasında gösterilmektedir. Dalış turizminin dünyada hızla gelişen bir sektör ve bölge ekonomisine önemli katkılar sağlayabileceği ifade edilmiştir. Ancak Türkiye’de bu potansiyel yeterince değerlendirilmediği belirtilmiştir. Turizmin gelişmesi için altyapı ve tanıtım faaliyetlerinin artırılması gerektiği belirtilmiştir.

Eren, Yıldırım ve Adak (2020), ‘Dalış Turizmine Katılanların Destinasyon İmajı Algılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Çanakkale örneği’ adlı çalışmada dalış turizminin Türkiye ve dünya genelindeki gelişimi, özellikle Çanakkale’nin bu alandaki potansiyeli ve mevcut durumu üzerinde durulmuştur. Çanakkale’nin iklimi, coğrafi konumu, kültürel mirası ve flora-faunası gibi faktörlerin dalış turizmi için uygun bir zemin oluşturduğu belirtilmiştir. Altyapı ve ekonomiklik boyutunun öneminin altı çizilmiş ve bunların geliştirilmesinin turizmin uzatılması ve çeşitlendirilmesine katkı sağlayabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca, Çanakkale’nin dalış turizmi için daha cazip hale getirilmesi için HMS Majestic gibi batıkların turizme kazandırılması önerilmiştir. Özetle, Çanakkale’nin dalış turizmi potansiyelinin değerlendirilerek altyapının geliştirilmesiyle turizm sezonunun uzatılması ve şehirde ekonomik canlılık sağlanması hedeflendiği vurgulanmıştır.

Türkel ve Gökdemir (2021), ‘Dalış Turizmi Kapsamında, Çanakkale Boğazı ve Çevresinde Bulunan Batıkların Dalış Rotalarının Belirlenmesi’ adlı çalışmada Çanakkale ve çevresindeki dalış yapılabilir batıkların incelendiği ve turistik bir ürün oluşturulmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. Batıkların belirlenmesi, yerleri, durumları ve dalış imkanlarının ortaya konması amaçlanmıştır. Ayrıca, batıkların korunması için dubalar yapılması ve avcılık faaliyetlerinin denetlenmesi önerilmektedir. Turizm ve dalış limitleri içerisindeki batıklar için parkurlar oluşturulması ve tur organizasyonları için eğitim seminerleri düzenlenmesi de tavsiye edilmektedir.

Üzümcü (2022), ‘Kocaeli Deniz Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma’ adlı çalışmada Kocaeli'nin deniz turizmi potansiyelini ve mevcut durumunu ele almıştır. Kocaeli’de deniz turizmine hizmet veren destinasyonlar ve turizm türleri incelenmiş, uzman görüşleriyle desteklenmiştir. Kıyı turizmi, dalış turizmi, tekne turları ve olta balıkçılığı gibi aktivitelerin yapıldığı ilçeler belirlenmiştir. Ayrıca, deniz turizmi geniş bir kapsama sahip olduğu ve Kocaeli'nin sahip olduğu doğal güzellikler ve coğrafi konumu bu alanda önemli avantajlar sağladığı vurgulanmaktadır. Uzmanlar, mevcut durumu ve potansiyeli değerlendirerek, deniz turizminin geliştirilmesi için çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler arasında, altyapının iyileştirilmesi, yeni tesislerin kurulması, tanıtım faaliyetlerinin artırılması ve turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi yer almaktadır. Ayrıca, ikincil konutların deniz turizmine etkisi ve paydaşların sorumlulukları da incelenmiştir. Uzmanlar, deniz turizminin geliştirilmesi için önceliklerin belirlenmesi, uzun vadeli planların yapılması ve halkın farkındalığının artırılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Topçu ve Genç (2020), ‘Türkiye’de Sualtı Araştırmalarında Bilimsel Dalış Yaklaşımı’ adlı çalışmada su ürünleri ve deniz bilimleri alanlarında çalışan kişilerin demografik özellikleri, bilimsel dalışın önemi, tercih edilen dalış sistemleri ve bu sistemlerin kullanım nedenleri gibi konuları ele almaktadır. Öncelikle, katılımcıların çoğunluğunun erkek olduğu ve bilimsel dalışın ülkemizdeki durumu hakkında bilgiler verilmektedir. Bilimsel dalışın, deniz bilimlerindeki araştırmalarda ne kadar önemli bir araç olduğu ve uluslararası standartlarının nasıl işlediği üzerinde durulmaktadır. Ayrıca, katılımcıların tercih ettiği dalış sistemlerinin analizi yapılarak, bu tercihlerin arkasındaki nedenler incelenmektedir. Bilimsel dalışın ülkemizdeki durumu ve katılımcıların bu konudaki görüşleri üzerine odaklanan çalışma, bilimsel dalıcılığın gerekliliği ve standartlarının uluslararası alanda nasıl işlediğini de açıklamaktadır. Bu kapsamda, bilimsel dalış sertifikası alma zorunluluğu ve bu sertifikaya sahip olmanın avantajları tartışılmaktadır. Bunun yanı sıra, katılımcıların bilimsel dalıcı

kavramına bakış açısı ve bilimsel dalıcılığın tanımı da ele alınmaktadır. Sonuç olarak, bilimsel dalışın deniz bilimlerindeki önemi ve bu alanda çalışan kişilerin tercihleri üzerine odaklanılmış, ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel dalışın önemi ve gerekliliği hakkında bilgi vermektedir. Bu doğrultuda, ülkemizde bilimsel dalışın daha da yaygınlaştırılması ve uluslararası standartlara uyum sağlanması gerekliliği vurgulanmaktadır.

Akkoç (2020) ‘ScubaDivers’ Motivations and Involvement: A Research on Turkey’ çalışmasında, motivasyon faktörlerinin SCUBA dalışına katılım üzerindeki etkisini incelemiştir. Bulgular, kaçış ve öğrenme motivasyonlarının SCUBA dalışına ilgi üzerinde belirgin bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Türkiye'deki dalış yapımcılarının motivasyonları ve katılım düzeyleri arasında önemli bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgular, dalış endüstrisindeki paydaşların daha etkili pazarlama stratejileri geliştirmelerine yardımcı olabilir sonucuna ulaşılmıştır.

Olgaç (2022), ‘Dalış Faaliyetinde Risk Faktörleri ve Alınabilecek Emniyet Tedbirleri Üzerine Nitel Bir Araştırma’ adlı çalışmada dalış sporunun yaz aylarında ve tatil beldelerinde yapıldığı ve bazı dalıcıların bu sporu kısa süreli bir eğlence olarak gördüğü üzerinde durmaktadır. Görüşmelerdeki eğitmenler, öğrencilerin emniyet konusunu bazen göz ardı ettiğini belirtmişlerdir. Bu nedenle, dalış yapacak olanların emniyet konusunda bilinçli olmalarının önemi vurgulanmıştır. Su altı yaralanmalarına müdahalenin maliyetli olabileceğini belirterek, dalış sigortasının önemini vurgulamışlardır.

Özsoy, Dindar ve Özkan (2023), ‘Dalış Sporcularının Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi’ adlı çalışmada alış sporunu rekreasyonel bir faaliyet olarak ele almakta ve katılımcıların kişilik özelliklerini incelemektedir. Araştırma, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin ve dalışa olan tutumlarının kişilik tipleriyle ilişkisini araştırmaktadır. Elde edilen bulgular, özdenetim ve deneyime açıklık gibi kişilik özelliklerinin dalış sporunu tercih edenler arasında belirgin olduğunu göstermektedir. Ayrıca, çalışmada, dalış sporunun psikolojik etkilerini de ele alarak, sualtı aktivitelerinin huzur ve canlılık verdiğini vurgulamaktadır. Bu bulgular, dalış sporunun bireylerin kişilik gelişimine ve psikolojik sağlığına olumlu etkileri olduğunu ortaya koymaktadır.

Cavallini., Marzo, Scaccia, Scipioni ve Niccolini (2023), ‘ScubaDiving Tourism And The Challenge Of Sustainability: Evidence From An Explorative Study in North African-Mediterranean Countries’ başlıklı çalışmada, Taza, Gouraya ve Tabarka gibi üç turistik destinasyonda sualtı dalış turizminin talebi ve yerel deniz biyoçeşitliliğinin korunmasına

katkı potansiyeli incelenmiştir. Bulgular, yerli ziyaretçiler arasında artan bir ilginin olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, sürdürülebilir turizm için deniz ekosistemlerinin çekiciliğinin korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması önemine vurgu yapılmıştır. Ancak, etkili bir doğal kaynak koruma stratejisi için araç ve yapıların oluşturulmasının gerekli olduğu da belirtilmiştir. Bu çalışma, MPA (Deniz Koruma Alanı) otoritelerinin kurulması ve finansal desteğin sağlanmasının, sürdürülebilir sualtı dalışı turizminin gelişimi için kritik olduğunu vurgulanmaktadır.

1.2. Turizm Kavramı

Turizm eski zamanlardan beri insanların yer değiştirerek bir yerlere seyahat etmesi ve bu yerlerde konaklamasıyla popülerliğini koruyan bir alandır. Zaman zaman insanların doğayla iç içe olma istekleri aynı zamanda farklı şehirleri görüp o şehirlerin tarih boyunca kendileriyle getirdikleri değişimleri seyir ve keşfetme istekleriyle ön plana çıkmaktadır. Dünyada her gün insanlar yaşadıkları yerden ayrılıp farklı ülke ve şehirleri ziyaret etmektedirler. Bu ziyaretler sonucunda hem insanlar tatillerini gerçekleştirip hem de ziyaret ettikleri yerlerin ekonomisine büyük katkılar sunmaktadırlar (Kiraz ve Altun, 2020).

Söz konusu insanların tercihi olduğu zaman bir beklentinin olduğu bilinmektedir. Bundan dolayı seçilen tatil türünün veya anlayışının her alanda ve konuda turistlerin isteklerini karşılaması gerekmektedir. Sadece bir bölgeye gidilip, o bölgenin görülüp, gezilmesi ile kalmayan bu alan aslında çok geniş bir çerçeveyi kapsamaktadır. Konaklama, destinasyon, maddiyat, mevsim gibi etkenler turizm alanını doğrudan etkilemektedir. Turizm yılın 12 ayı gerçekleştirilebilen bir alan olduğu için kendi içinde mevsimsel değişiklik durumuna göre alternatif turizm çeşitlerini doğurmaktadır. Yazın kum, deniz, güneş turizmi ön plana çıkarken kışın kayak, dağ tırmanışları, soğuk iklimlere ziyaret gibi alternatif turizm çeşitleri tercih edilmektedir. Son yıllarda popülerlik kazanan alternatif turizm gün geçtikçe popülasyonunu ve kitlesini çoğaltmaktadır (Yıldız ve Kalağan, 2008).

Alternatif turizm kavramı 1990lı yıllarda, insanların bireysel tatil anlayışlarına göre belirli gruplara ayrılmıştır. Kitle turizminde insanlar topluca hareket ettikleri için ekonomik olarak daha uygun tatil anlayışı vardır. Alternatif turizmdeyse bu durum farklıdır. İnsanlar kendi isteklerine ve bireysel tüketimlerine göre hareket ettikleri için maddi anlamda daha pahalıdır (Alternatif turizm,2023).

Dünyada oluşan değişiklikler, turizm sektörünü de derinden etkilemektedir. Özellikle ikinci

dünya savaşıdan sonra ülkeler arası değişen ilişkiler turizm sektörünün popülerleşmesine ve ön plana çıkmasına neden olmuştur (CrouchandRitchie, 1999:138).

Değişen ve dinamik olan ülke ilişkileri, ekonomik yapı, kültürel değerler, insani ilişkiler, teknolojik çağ sonucunda eskiye kıyasla insanların fikir ve düşüncelerinin değiştiği düşünülmektedir. Bu değişimler kendisiyle birlikte istek ve ihtiyaçlarında değişmesini zorunlu kılmaktadır. Eskiden kum, deniz, güneş tatili cazip geliyorken değişen çağ ile alternatif turizm çeşitlerinin çoğaldığı ve gün geçtikçe bir yenisinin daha eklendiği görülmektedir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002).

1.3. Alternatif Turizm

Alternatif turizm yaklaşımı, genellikle kitle turizminden kaçınarak daha küçük ölçekli ve yerel hizmetleri destekleyen bir perspektife sahiptir. Alternatif turizm, turistlerin ziyaret ettikleri bölgelerdeki yerel halkla daha yakın etkileşimde bulunmalarını teşvik ederken, aynı zamanda turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini en aza indirmeye hedefini güder. Bu turizm türü, doğa turizmi, kültürel turizm, ekolojik turizm, macera turizmi ve sürdürülebilir turizm gibi çeşitli alt kategorilere ayrılabilir. Bu alternatif turizm yaklaşımı, turizm endüstrisinin daha dengeli ve çeşitli bir gelecek için önemli bir yol olarak kabul edilmektedir (Uğuz ve Uğuz,2011).

1.3.1. Sağlık turizmi

İnsanların seyahat ederken temel motivasyonlarının sağlıklı yaşam olduğu ve genellikle bu konaklamanın 21 gün sürdüğü alternatif bir turizm türüdür. Bu seyahati gerçekleştirdikleri zaman gittikleri yerde konaklama, aynı zamanda kendisiyle birlikte bir sağlık sorununu çözme altyapısını taşımaktadır. İnsanlar seyahat ettikleri yerde doğal kaynakları bulunan bir tesise giderek hem oradaki kür uygulamalarını gerçekleştirmekte hem de orada konaklayıp, eğlence ve beslenme isteklerini gidermektedirler (Boz,2004).

Sağlık turizmi özellikle son yıllarda turistler tarafından sıkça tercih edilmeye başlamıştır. Son yıllarda ülke ekonomilerine oldukça değer katmaya başlayan sağlık turizmi altı kat değer artırarak 3 milyar doları bulmuş durumdadır. Bu durum tabii ki Türkiye'yi de etkilemiş ve bu alternatif turizm türüne değer verilmeye başlanmıştır. Örneğin, sadece üç yılda yani 2007- 2010 yılları arasında Türkiye de 22 yeni termal otel inşa edilmiştir. Aynı zamanda konaklama yerlerindeki yatak sayılarında ve kaplıca tesis sayılarında da artış görülmüştür. Standart olan deniz-kum-güneş tatilinden ziyade alternatif bir yaklaşım olan sağlık turizmini

ön plana çıkarmak isteyen Türkiye bu konu doğrultusunda yeni ve ilerleyici adımlar atmaya başlamıştır (Aydın,2012).

1.3.2. Kış sporları turizmi

Kış sporları turizminden biri olan kayak sporları dünya genelinde oldukça ilgi görmektedir. Her yıl 80 ülkeden 400 milyon turist, farklı yerlerdeki kayak pistlerini gidip görüp, deneyimlemektedirler (Vanat, 2012: 10).

Kış turizminin yapılabilmesi için hem coğrafi konumun hemde destinasyonun oldukça önem taşıdığı düşünülmektedir.

Bir bölgede kayak turizminin yapılabilmesi için bazı önemli etkenler vardır. Özellikle kış günlerinde, güneşli günlerin sayısı, karın yerde kalma süresi, bu destinasyonlara ulaşımın nasıl sağlandığı ve kayak yapılacak yerin topografik yapısı bu etkenlerin başında gelmektedir (Koşan, 1996: 3-6).

Bunlara ek olarak kış turizmi olan kayak sporunun yapılabilmesi için eğilimli bölgelere ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı zamanda insanların bu bölgede nasıl konaklayacağı, yeme içme ihtiyaçlarının karşılanması, kayak yapılan bölgenin manzara durumu, bu bölgedeki kültürel değerler, konaklama şartları, dinlenme şekilleri ve eğlence imkanları da önem arz etmektedir (İncekara, 1998: 3).

Yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak turistlerin kendilerine seçtikleri turizm çeşidinin değişmesi aslında turizmin temel özelliklerini değiştirmemektedir. Zira sevdikleri hobi ve aktiviteleri yerine getirirken aynı zamanda barınma, yeme içme ihtiyaçları, konforları, seyahat edilen ülkenin değerleri her halükârda konum seçiminde önemli rol oynamaktadır.

1.3.3. Yaz turizmi

Yaz mevsiminde turistlerin ilgisini çeken en önemli üç etkenin deniz, kum ve güneş olduğu düşünülmektedir. İklimsel şartlara bağlı olarak kişi ve gruplar yaz mevsiminde dışarda daha çok vakit geçirmek isteyebilmektedir. Yaz turizmi daha çok sahillerde ve su sporları merkezli aktivitelere dayanmaktadır (Orams, 2002).

Günümüzde her ne kadar turizm çeşitliliği artmış olsa da alternatif turizme daha çok yön verilse de deniz turizmi çekiciliğini yıllardan beri korumaktadır. Tatil ve dinlenme denildiği zaman turistlerin ilk aklına gelen şey çoğunlukla deniz olmuştur. Birçok ülkede, turistlerin farklı bir ülke veya şehre seyahat etme sebeplerinin deniz olduğu görülmektedir (Kozak ve Kozak, 2000: 27).

Yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak Türkiye'nin de deniz turizmi konusunda oldukça büyük bir kapasiteye sahip olduğu söylenebilir. Dört bir tarafı denizlerle çevirili olan Türkiye'nin özellikle Akdeniz ve Ege kıyılarında yerli ve yabancı turistlere yüksek kalitede konaklama sağladığı ve yaz turizmi açısından ev sahipliği yaptığı söylenebilir.

Türkiye de deniz, kum ve güneş ile ilgili turizm aktiviteleri daha çok tercih edilmektedir. Türkiye'yi turistlerin büyük çoğunlukla (yaklaşık %90) deniz turizmi için ziyaret etmektedir (Arıkan vd, 2000: 3).

1.3.4. Spor turizmi

1970'lerden sonra sporun dünyada popülerlik kazanmasıyla birlikte spor kültürü insanların hayatlarında bir alışkanlık haline gelmiştir. Bir yerden diğer bir yere seyahat ederken bu hareket alışkanlıklarından vazgeçmek istemeyen insanlar aslında sporla turizmin birleşmesini sağlamıştır. Sadece spor turizm için değil aynı zamanda turizmde spor için destekleyici bir etken olmuştur (Sağcan, 1986; Karakoç, 2011: 20; Alpulu, 2011: 24).

Günümüzde dünyada geçirilen müsabakalar ve bu müsabakalara katılımlar aslında uluslararası dostluk ve kültürel değerlerin artmasını sağlamaktadır. İnsanların spor amacıyla farklı ülkelere seyahat ederek hem oranın kültürel değerlerini tanımış olmaları hem de turizm sektörünün gelişmesine destekte bulunmaktadır. Doğal oluşumlar, dağlar, nehirler, denizler aslında spor yapmak için doğal kaynaklardır ve insanlar yamaç paraşütü yaparken dağı, sörf yaparken nehirleri, dalış yapmak isterken deniz ve göllere gitmektedirler (Miçooğulları, 2004).

Sanayi devriminden sonra, dünya üzerinde olan değişimler, teknolojinin gelişmesi ve özellikle turizm için bir dönüm noktası olarak görülen, seyahat acenteliği ve paket turları sayesinde, alternatif turizm çeşidi olan spor ve turizmde değişime ve gelişime uğramıştır. Özellikle 20 yüzyılın sonlarında bedensel sağlık ön plana çıkarak insanlar artık ziyaret ettikleri yerlerde spor aktivitesini de yapmaya başlamışlardır (İçöz, 2008: 38-41).

1.3.5. İnanç turizmi

Toplumların sosyal, ekonomik, kültürel değerlerindeki değişimler sonucunda turizmde farklı yönlerdeki ürünlere talep artmıştır. Standart turizm olarak görülen deniz turizminden çıkarak alternatif turizme yönelim başlamıştır. Böylelikle ülkelerdeki turizm çeşitleri miras turizmi, kültürel turizm ve diğer alternatif turizme yönelmiştir (Reisinger, 2009).

Turizmin gelişmesinde çok sayıda etken vardır. Ama hepsinden önce turistik faaliyetleri

gerçekleştiren insanların psiko-sosyal değerlerinin de göz önünde bulundurulması gereklidir. Bu değerlerin başında ise dini motivasyonlar önem arz etmektedir (Vukonic, 1996). Örneğin, Din ile bağlı olan ritüeller, binalar, festivaller turistlerin oldukça ilgisini çekmektedir (Henderson, 2002).

Dünya genelinden bir sürü din ardır ve her dinin kendine özgü değer ve ritüelleri mevcuttur. Ülkelerde bulunan kiliseler, camiler, ibadet yerleri veya dini değer taşıyan tapınakların turistlerin oldukça ilgisini çektiği düşünülmektedir. Buradan yola çıkarak; bu dini ve kültürel farklılıklar söz konusu olmasaydı eğer bir alternatif turizm çeşidi olan inanç turizminin de var olmayacağı söylenebilirdi. Günümüzde birçok yere ziyaret gerçekleştirirken kendi dinimizden olmayan dinsel yapılara bile merak duyulmaktadır. Turistler, özellikle eski tarihlerden günümüze kadar gelip çıkan bu yapıların nasıl oluştuğunu, hikayelerini, aforizmlerini ve tarihlerini öğrenmek istemektedirler. Örneğin, özellikle eski tanrılardan kalan ve mitolojik yapılara yön veren yapıların fotoğraflarını çekip o yerle ilgili turist rehberlerinden veya bilirkişilerden bilgi edinilmektedir. (Okuyucu ve Somuncu, 2013)

Din, inanç ve insanların arasında bir sosyal kültürün var olmasına neden olmaktadır (Vukonic, 1996). Tarih boyunca, din, çokça eserlerin, yapıların, katedrallerin, tapınakların oluşmasında öncülük etmiştir ve bunun sonucunda da kültürel miraslar oluşmuştur. Turistlerin bu bölgeleri ziyaret etmeleri ve turistik aktivitelerini yerine getirmeleri, inanç ve turizm arasında sıkı bağlar kurmuştur. Bu alternatif turizmin asıl amacı dini değil, aslında kültürel yapıları ve tarihten bugüne kadar gelen değerli mirasları ziyaret ederek, bu noktalarla ilgili bilgi sahibi olmaktır. Turistlerin bu tür miraslara karşı ilgilerinin arttığı gün geçtikçe görülmektedir (Vukonic, 1996).

1.4. Türkiye’de turizm

Türkiye, tarihi zenginlikleri, doğal güzellikleri ve çeşitli kültürel mirasıyla dünya genelinde önemli bir turizm destinasyonudur. Hem Avrupa hem de Asya kıtaları üzerinde yer alan coğrafi konumuyla Türkiye, farklı iklim ve doğal çeşitliliğe sahip bir ülke olarak turistlere geniş bir yelpaze sunar. Ülkenin batısında yer alan Ege ve Akdeniz kıyıları, plajları, antik kentleri, tarihi limanları ve zengin deniz yaşamıyla turistlerin ilgisini çeker. Özellikle Bodrum, Marmaris, Antalya, Alanya gibi sahil bölgeleri, yaz turizmi için popüler destinasyonlardır (Soyak, 2014).

Türkiye'nin iç kesimleri ise kültürel turizm açısından büyük öneme sahiptir. İstanbul'un tarihi yarımadası, Topkapı Sarayı, Ayasofya, Sultanahmet Camii gibi tarihi yapılar binlerce

yıllık gemişıyle turistleri kendine çeker. Kapadokya'nın peri bacaları, Pamukkale'nin termal suları ve Efes Antik Kenti gibi yerler de kültürel ve doğal güzellikleriyle turistlerin ilgisini çeken bölgeler arasındadır. Türkiye ayrıca kış turizmi için de önemli bir potansiyele sahiptir. Kayseri, Erzurum, Kars gibi şehirlerde bulunan kayak merkezleri, kış sporları tutkunlarını cezbeder. Genel olarak, Türkiye'nin turizmdeki yeri, çeşitli turizm türlerini kapsayan zengin bir portföye dayanmaktadır. lke, tarihi ve doğal güzellikleri, çeşitli aktiviteleri ve misafirperverliğiyle turistler için cazip bir destinasyondur. Bu nedenle, Türkiye, dünya genelinde turizm endüstrisinde önemli bir konuma sahiptir. (Adabalı, 2020)

Türkiye'nin harita üzerindeki konumu, Asya, Avrupa ve Afrika arasında bir bağ kurmasını ve doğal köprü haline gelmesine neden olmuştur. Bu köprü sonucunda kıtalar arasında oluşan ilişkiler özellikle Anadolu topraklarında yer almıştır. Tarih boyunca tüm dünyada oluşan değişimler bir nevi kıtalararası ilişkilerin artmasına sebep olmuştur. Var olan toplumların savaş, g, istilalar sonucunda aynı zamanda ticari nedenle Anadolu toprakları her zaman kullanılmıştır. Dünya üzerinde var olan birçok uygarlığın hem haberleşme konumu olmuş hem de ev sahipliği yapmıştır. Bu kadim coğrafyada eski çağlardan günümüze kadar var olan değişimler Anadolu kültürüne katkıda bulunmuştur (Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü, 1997:3).

1940'lardan sonra, Türkiye'de turizm anlamında, sosyal ekonomik ve kültürel etkiler görülmeye başlanmıştır. Özellikle de 1980'den sonra gelişim yönünde değişiklikler olmuştur. Yabancı turistlerin Türkiye'yi tercih etme oranları, dünya ortalaması üstündeyken özellikle 1980 sonrası tam anlamıyla Türkiye için milat olmuştur. 1980 sonrası turizme olan bakış açısı değişmiş ve daha kapsamlı ele alınmaya başlanmıştır. Ekonomik, sosyal ve çevresel unsurlara önem verilmiştir. Türkiye'nin coğrafi yapısı ve sahip olduğu doğal güzellikleri nedeniyle daha çok talep görmesi gerekirken diğer ülkelere göre daha az turist çekmesi dikkat çekmiştir. Bu sebeple yeni düzenlemeler ve teşvikler yapılarak ziyaretçi sayılarının arttırılması amaçlanmıştır (Turizm Bakanlığı,1998:57).

Daha önce yapılan literatür çalışmaları incelendiğinde şunu söyleye biliriz ki turizmin aslında statik değil dinamik bir yapısı vardır. Ve bu dinamik yapı hem bu sektörün hem de ülkelerin değişimlerine yön vermektedir. Her yıl insanların istek ve ihtiyaçları değişmektedir. Günümüz de teknolojik çağın gelişmesiyle birlikte insanlar artık istedikleri şeye kolayca ulaşabilme kapasitesindedirler. Bu doğrultuda özellikle ekonomik yapının hem turistler hem de ülkeler için büyük bir önem arz ettiği düşünülmektedir. Turistlerdeki farklı ilgi alanları zamanla turizmi kendi içinde bir yere bağlı kalmamayı ve alternatif turizmin

doğmasını sağlamıştır. Buradan hareketle şunu vurgulaya biliriz ki Türkiye'nin alternatif turizm çeşitlerinin karşılama kapasitesinin yüksek olduğu göz önündedir. Dört tarafı denizlerle çevirili olan Türkiye, doğal tabiatıyla, kültürel mirasıyla, arkeolojik yapısıyla bu konumda başarı gösterdiği düşünülmektedir.

1.5. Su altı dalış turizmi

Su altı dalış turizmi özellikle 1950-1960 yıllarında popülerlik kazanmıştır. Batan gemilerin su altında kalmasıyla birlikte insanların bu batıkları merak etmeleri ve su altı dünyasının güzelliklerini keşfetme istekleri sonucu su altı dalışı her geçen gün daha fazla insan tarafından tercih edilmektedir. Kış turizmi ve benzeri alternatif turizm türlerinde olduğu gibi su altı dalış turizminde de bazı teknik malzemeler kullanılmaktadır. Bunların en başında su altında nefes almayı sağlayan oksijen tüpü regülatörü gelmektedir (Albayrak, 2013: 214).

Dalış aslında sahil kenarlarında olan ülke ve kentlerde ön plana çıkmaktadır. Ama sadece deniz değil göl ve nehirlerde de dalış yapmak mümkün olmaktadır. Bu turizm çeşidi yüksek maddi gelir ve aynı zamanda ülke ekonomisine kattığı değerden dolayı yüksek getirili turizm çeşidi olarak görülmektedir (Yarmacı vd., 2017: 67).

Dünyadaki değişimler, insanların işlerinden geride kalan zamanlarını değerlendirmeye ve bu değerlendirme esnasında hem sevdikleri bir etkinlikle meşgul olmaya hem de dinlenmeye yöneltmiştir (Hazar, 2014).

Bireylerin bu etkinlikleri gerçekleştirdikleri zaman, ruhsal ve zihinsel olarak dinlendikleri, sevdikleri etkinliğe katılarak eğlendikleri gözlemlenmiştir (Porter ve Lawyer, 1968; Sung, 2000).

Her insanın tatil anlayışı farklı olduğu gibi, tercihleri de her alanda değişiklik gösterebilmektedir. Bu değişkenler içerisinde birçok alternatif turizm çeşitleri vardır. Bunlardan biride su altı dalış turizmidir. Suyun üstünde olduğu gibi suyun altında da aslında bir nevi gezi yapmak ve bunu gerçekleştirirken aynı zamanda bir sportif faaliyet yapmak insanlara ilgi çekici olduğu düşünülmektedir. Türkiye'nin üç bir yanının denizlerle çevirili olması, sahil kentlerinin çok olması aslında su altı dalış turizmi açısından avantaj sağladığı düşünülmektedir.

Bilinmeyen merakı ve çekiciliği, su altı dünyasını tanıma, keşfedilmeyen ve herkesin ulaşamadığı noktaları görme, farklı olan maceralar yaşama gibi istekler insanları su altı dalış turizmine yöneltmektedir. Yapılan bu dalış turizminin insanların boş zaman aktivitesi olarak

tercih etmeleri, onları mutlu etmekte ve zihinlerini rahatlattıkları görülmektedir(Sevinç ve Özel,2018).

1.6. Dalış turizminin sistematik yapısı.

Su altı dalış sporlarına katılabilmek ve bu sporu yapabilmek için belirli eğitim süreçlerinden geçmek ve sertifika almış olmak gerekmektedir. Türkiye'de, su altı dalışıyla ilgili eğitimler genellikle üç ana kategoride gruplandırılır ve daha sonra alt başlıklara ayrılır. Bir dalış eğitmeni olabilmek için, su altı dalış federasyonunun denetiminde bulunan dalış okullarında profesyonel eğitmenlerden eğitim almak ve belirli bir programa katılmak gerekir. Bu eğitimler rastgele yapılmaz; özellikle su altı dalış federasyonu tarafından düzenlenen dalış eğitim kurslarına katılmak gerekmektedir. Su altı dalış turizminde, eğitimler genellikle serbest dalış ve aletli dalış olmak üzere iki ana kategoriye ayrılır.

1.6.1. Serbest dalış

Bir insanın aletsiz ve oksijen tüpü olmadan sadece nefesini tutarak belirli bir derinliğe inmesine serbest dalış denir. Tarih boyunca özellikle ilk çağlarda insanların avlanmak için yaptığı bu aktivite belirli bir zaman sonra insanlarda ilgi uyandırarak bir spor haline gelmiştir. İnsanların nefeslerini uzun süre tutarak su altına inmesi ve belirli bir metraj sonrasında ciddi basınca maruz kalmalarına sebep oluyordu. Zamanla bu basınca dayanıklılık kazanan bu insanlar için farklı insan türü algısında yaranmaya başlamıştır. Aynı zamanda bir spor aktivitesi olan su altı dalışı çok uzun tarihler boyunca yapılmış olsa bile bugüne kadar çok az sporcu adını rekortmen olarak tarihe yazdırmıştır. Dünya rekorlarının resmi olarak 1949 yılında başlamış olmasına rağmen sayılı sporcuların bu alanda rekortmen olarak görülmektedir. İlk zamanlar 30 metre rekor iken, günümüzde 150 metrenin rekor olduğunu ifade edilmektedir (Serbest dalış, 2023)

Yukarıdaki bilgiler ışığında her alanda olduğu gibi su altı dalış alanında da zamanla değişimlerin olduğu ve bu değişimlerin gelişmeye yönelik olduğu görülmektedir. İnsanların bir zamanlar avcılık olarak yaptıkları uğraş belirli zaman sonra bir spor haline dönüşmüştür. Sonrasında bununla da kalmayıp turizm alanına alternatif turizm başlığı içerisinde yerleşmiş ve ülkelerin ekonomisine kazanç sağlamaya başlamıştır. Bu sporu yapan insanların aslında normal yaşam koşullarından farklı olarak su altındaki zor şartlar altında bunu yaptıkları, hayati risk taşıdıkları, maruz kalabilecekleri basınç sonucunda herhangi bir hatada tehlike yaşayabilecekleri ve hatta canlarından olabilecekleri belirtilmektedir. Ancak, yukarıda da

bahsedildiği gibi yeni dünyaları keşfetme isteği, adrenalın tutkusu vb. etmenler bu aktiviteyle meşgul olan insanları motive etmektedir.

1.6.2. Aletli Dalış

Sporcuların su altına indikleri zaman nefes almak için kullandıkları bir tüp mevcuttur. Bu tüpün için oksijenle doldurularak sporculara suyun altında nefes almalarını sağlamaktadır. Tüplü dalışın günümüzdeki bir diğer adı aletli dalıştır. Serbest dalışa kıyasla aslında daha rahat yapıla bilen ve eğlenceli tarafı vardır. Popüler bir dalış türü olan SCUBA dalgıçlar arasında da oldukça ilgi görmektedir.

Yeryüzünün büyük çoğunluğunun suyla kaplı olduğu bilinmektedir. Eski tarihlerden bu yana su altı dünyası her zaman merak konusu olmuştur. İnsanların kolayca ulaşabilmedikleri su altı zenginlikleri hem canlı popülasyonu hem de tarihten kalan mitolojik ve tarihsel yapılarıyla ilgi çekmiştir. Önceleri sadece nefes tutularak inilen su altı dünyasına, teknolojinin ve zamanın değişimiyle artık tüplü dalışlar eşlik etmeye başlamıştır. Bu durum kendisiyle birlikte su altı dünyasından daha uzun süre kalma ve daha çok vakit geçirmeyi mümkün kılmıştır. Daha önceleri her ne kadar su altı araştırmaları yapılmak istense de bu imkânsız görünüyordu. Yeteri kadar teknolojik gelişim olmadığı için Scuba dalışı birçok insan için imkansızdı ve çok değerli bir ekipman kullanımı olarak görülüyordu. Zamanla mühendislik alanında olan gelişmeler su altı dalışı için daha kullanışlı ve ekonomik cihazların üretimini sağlamıştır. Sibop, vana ve basınçlı hava kaplamalı aletlerin geliştirilmesi ve 1930 yılların başında il hava basınçlı tüp aletlerinin oluşturulup kullanılması su altı dalışı için dönüm noktalarından olmuştur. Ama yine bir şeylerin yetersiz olduğu görülmüştür. Dalgıç için pek konforlu olmayan bu tüpler yüze hava işlerdi ve yetersizdi. 1942 yılının başında ise sadece dalgıç hava alırken uygun basınçla hava veren bir sistem geliştirildi. Bu alet Fransız Jacques-Yves Cousteau ve Emile GagnanAquaLung tarafından tasarlanmıştır. Bu keşiften sonraki 20 yıl içinde bu cihazın eksiklikleri tespit edildi ve GagnanAqua tarafından düzeltmeler ve iyileştirmeler yapılarak emniyet faktörünü güçlendirdi. 1960 yıllarında tamamladıkları bu çalışma sonucunda sportif dalış ortaya çıktı. Bugüne kadar gelip çıkan aletli dalış türü gelişmeler sonucu artık 1990 da daha güvenli bir hal almıştır. Denge yeleklerindeki iyileştirmeler, daha iyi sibop sistemleri ve denge göstergeleriyle daha hafif ve güvenli ekipmanların üretimi sağlanmaya başlanmıştır. Bu durum aletli dalışın popülerleşmesine ve günümüze kadar geliştirilerek gelen aletlerin artık kolay ulaşımına neden olmuştur. Şuan dalış yapmak isteyen herkes bir zamanlar imkânsızgörünen ve neredeyse ulaşılmaz olan su altı keşif aktivitelerini çok rahatlıkla

yapabilmektedir. Deniz olmayan yerlerde bile, dalmak isteyen dalgıçlar bir dalış okulu bulabilmekte, ekipman kiralayabilmekte ve bu alanda eğitim alabilmektedirler (Aletli dalış, 2023).

1.7. Dalış türleri

Dalışın iki şekilde yapıldığı bilinmektedir. Fakat sadece su altına inerek bu aktivite tamamlanamamaktadır. Aletli veya serbest dalış yapıldığı zaman aslında bir amaca hizmet edilmektedir. Su altı dünyasının güzelliği görmek ve keşiflerde bulunmak için belirli dalış türleri vardır. Bunlar batık dalışı, gece dalışı, keşif dalışı vb. şekilde sıralanabilmektedir. Gecenin karanlığında kendini ıssız sularda bulmak isteyen dalgıçların yanı sıra tarihten günümüze kadar gelen bilinçli veya savaş ve kazalar sonucu oluşan batıkları görmek isteyen dalgıçlar mevcuttur. Bu durum dalış türlerinin farklı ana başlıklar altında toplanmasına neden olmuştur (Hazar, 2007).

1.7.1.Gece Dalışı

Gece dalışı gündüz dalışına kıyasla adrenalini daha yüksek bir etkinliktir. Bu dalış türünde dalıcı sadece yanında bulundurduğu feneriyle etrafa ışık saçarak canlı popülasyonunu gözlemleyebilmektedir. Bu dalış türünü gerçekleştirmek için ise en az iki yıldız dalıcı sertifikasına sahip olmak gerekmektedir. Herkes tarafından bilinir ki su altı dünyasındaki canlılık sabah saatlerine ve gün ışıklarının olduğu zaman dilimine göre daha aktiftir. Dolayısıyla gece yapılan dalışlarda su altı canlılığı daha fazladır ve dalıcılar için daha heyecan vericidir. Tek fenerle yola çıkılmamalı aynı zamanda yedek bir fener dalıcının yanında bulundurması gereken cihazlardandır. Suya gece gözüyle aniden giriş sağlanmamalı gündüz vakti de dalış yapılacak noktaya inilip o bölge keşfedilmelidir. Olası deniz canlılarının tehlikeli tavırlarıyla karşılaşmamak için, örneğin aslan balığı gibi gece vakti ışığa doğru yüzen tehlikeli bir balık türünün saldırısına maruz kalmamak için dalış yapılan noktanın önceden belirlenmesi ve planlanması gerekmektedir. Oksijen tüpünün kullanımı sırasında ise gündüz vakti yapılan dalışlara kıyasla daha fazla güç ve oksijen harcanacağı için, tedbiri ve kontrolü elden bırakmamak gerekir. Tabii ki bu etkinliğin yapıldığı sırada güvenlik önlemleri göz önünde bulundurulmalıdır. Gece yapılan dalışlarda adrenalin seviyesi çoğalacağı için normalde 50 bar olarak baz alınan hava, gece dalışlarında 70 bar olarak değerlendirilir (Gece dalışı, 2023).

Yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak oldukça tehlikeli ama aynı zamanda zevkli olan bu dalış

türü tamamen sevildiği için yapıldığı söylenebilir. Bu bir hobi uğraşı ve merakın giderilmesi için yapılan etkinlik türüdür. İnsanların gündüz vakti çıplak göz ile göremedikleri canlı popülasyonunu gece görme ve onları izleme oldukça keyif vericidir. Ama bu bilgiler ışığında şunun da vurgulanması gereklidir; gece dalışı yapmak isteyen dalıcıların en az iki yıldız seviyede olması gerekir. Yani temel dalış eğitimlerini tamamlayıp belirli bir derinliği tecrübe ettikten sonra su altındaki iletişim için gerekli işaret dilini de öğrenmiş olmaları gerekmektedir.

1.7.2. Batık dalışı

Tüm tarih boyunca yaşadığımız bu dünyada yüzlerce savaş olmuştur. Savaşın yanı sıra kazalar ve istenmeyen durumlar karşısında tabiat bize bir armağan bırakmıştır eski çağlardan beri. Yaşadığımız coğrafya ve okuduğumuz tarih kitaplarında tüm tarihi gelişimlerimizi, M.Ö. günümüzden asırlarca önce yaşayan insanların bıraktıkları armağanların izlerini, Roma tanrılarını, Arkeolojik yapıların bugünümüze kadar gelip çıktığını görülmektedir. Turizm alanında oldukça önemli bir yer kaplayan tarihi yapılar, müzeler, eski tarihin varoluş kanıtları sadece yeryüzünde değil aynı zamanda su altında da varoluşunu devam ettirmektedir. İnsanların kolay ulaşamayacağı ve sadece dalış rehberleriyle ve dalgıçlık anlamında profesyonel olan kişilerle yapabilecekleri bu etkinlik su altı dalış türünde yeni bir ana başlık oluşturmuştur.

Günümüzde insanların batmış olan bir gemiyi görmek istemeleri ve onun tarihini öğrenmeleri merak konusu olmuştur. Su altı arkeolojik yapıları gözlemlemek için su altı dünyasına iniş yapan turistler yer üstünde olduğu gibi tarihi bilgiler edinmektedirler. Bu batıklara dalış yaptıkları zaman kimisi tarihi eserlere ve batıklara dokunmak istemekte kimisi ise fotoğrafını çekmektedir. Tabi oldukça zevkli gözüken bu dalış türü kendisiyle birlikte bazı tehlikeleri de yanında getirmektedir. Örneğin üstü keskin bir yapıya sahip olan bir batığa dokunmak beraberinde dalıcıya hasar almasını sağlarken uzaktan izlenen batıklarda bu durum söz konusu değildir. Bazen dalgıçlar gemi gibi batıkların içlerine girmek isterler. Fakat şu unutulmamalıdır ki bu batıklarının etrafında ve içinde deniz canlılığı yoğundur. Ve batıkların içerisine girildiği zaman sıkışıp orda kalmak veya bu batıklara zarar vermek söz konusudur (Batık dalışı, 2023). Batık dalışı çok hassas davranılması gereken, önceden planlanmış ve dalış eğitmenleri aracılığı ile yapılması gereken bir dalış türüdür.

Yerin üstünde olduğu gibi suyun altında da keşfedilecek ve görülecek yerler mevcuttur. Turistlerin yer üstünde merak uyandıran konumları genellikle bir turizm rehberi eşliğinde

gezip incelediği bilinmektedir. Bu durum su altı dünyası için de geçerlidir. Su altı dünyasını tanıtan belirli batıkları gösteren veya eski çağlardan günümüze kadar gelen su altı müzelerini görmek için dalgıçların dalış rehberleriyle birlikte suların altına indikleri dalış türü bir keşif dalışıdır.

1.7.3.Derin dalış

Dalgıçların belirli bir mesafede olan derinliklere inerek yaptıkları dalış türüne derin dalış ismi verilmektedir. Bu dalışları derinliği 0-40 metre arasında olmaktadır. Türkiye de genellikle çok ön görülmeyen bir dalış türüdür. Özellikle Resmî gazetede yayımlanan kararnameye göre sporcuların spor maksatlı 30 metrenin altına inmesi Türkiye kıyılarındaki denizlerde yasaktır.

Derin dalış Özellikle TSSF ye bağlı olan CMAS eğitimleri içerisinde iki yıldız dalıcıya öğretilmesi gereken bir dalış türüdür. Derin dalışlar kullanılan hava ve oksijen yüzdesine göre değişmektedir. Bu kullanılan havalar bir tablo üzerinden hesaplanarak uygulanır (COMEXair / oxy 6 gibi özel tablolar kullanılır). Bu dalışı gerçekleştirmek için dalgıçların mutlaka hava kullanım bilgisi olması gerekmektedir. Eğitim esnasında bile dekompresyonuz dalışlar olarak uygulanmalıdır. Dalışlar arasında en çok risk taşıyan derin dalışlardır. Sadece oksijenin doğru kullanılması değil suyun altındaki derinliğe indikçe basınca karşı dayanıklılık da söz konusudur. Ama dalgıçları genellikle derin dalışa çeken birçok fizyolojik unsur vardır. Bunların başında azot narkozu ve dekompresyon gelmektedir. Etrafı görememe, zayıf ışık, basınç altında bulunma azot narkozuna yol açmaktadır. Suyun altında hava doğru idare edilemezse ciddi sorunlar oluşturur ve kişinin azot narkozuna maruz kalmasına neden olur. Bu tür derin dalışlarda 30 metre sınırının koyulma sebeplerinden biri, 30 metreden sora hava solunumu %50 oranında düşer. Bu oran düştüğü için aşırı yorgunluk hissedileceğinden çok şiddetli hareketlerin yapılmaması önerilmektedir. Derinliğe indikçe suyun soğuması sebebiyle vücut ısısında düşme meydana gelir. Görüş kaybı yaşanır ve etrafı net görülemez. Ani hareketlerde hayatı risk faktörü taşıyan tüm bu olasılıklar özellikle suyun derin noktalarında herhangi bir ilk yardım müdahalesi oldukça zordur. Suyun yüzeyiyle dalınan nokta arasında ciddi bir mesafe olduğundan tehlikeli bir dalış türü olarak belirmek mümkündür. (Derin dalış, derleyen Bahattin Memişoğlu)

1.7.4. Nitroks dalış

Farklı bir dalış türü olan Nitrox dalışı aslında kullanılan hava ile ilgili kavramdır. Zenginleştirilmiş hava olarak bilinen Nitrox dalış esnasında normal havaya kıyasla daha

uzun bir dalış imkânı sunar.

Bünyeyi yormayan bir dalış türüdür. Sebebi Nitrox içerisinde %21 den daha fazla oksijen olmasıdır. Dalış esnasında tüpte bulunan havada %21 den daha fazla oksijen varsa bu zenginleştirilmiş hava demektir ve nitrox dalış türünün temelini oluşturmaktadır. Tabii ki zenginleştirilmiş diye fazla kullanımı söz konusu değildir yine nitroxun üst sınırı %40 dır. Peki neden nitrox dalışı tercih edilmektedir sorununun cevabı şu şekildedir. İçinde bulunan oksijen miktarının %22 ile %40 arasında olduğundan daha az nitrojene maruz kalmıyor dalgıç. Normal ve standart hava ile yapılan dalışların süresi oksijen azlığına göre daha kısa sürerken nitrox dalışları zaman olarak daha uzun sürmektedirler. Ve suyun altında kalma vakti çoğalmaktadır. Nitrox dalışı yapıldığı zaman %22 ile %40 arasında zenginleştirilmiş hava bulunmaktadır. Bu aralıkta bulunan oran ne kadar yüksek olursa dalış yapma süresi de o kadar artmaktadır. Ama tabii ki bu durum dalgıçlara %99luk oksijen ile dalıp istedikleri kadar suda kalma avantajını sağlamaz. Nitrox dalışları önceden belirlenir ve bir plana göre hareket edilir. Dalış esnasındaki bu programlar bilirkişiler ve kurslar tarafından hazırlanmakta olup bu çerçevede hareket edilmektedir (Nitrox dalış, 2018).

1.7.5. Keşif dalışı

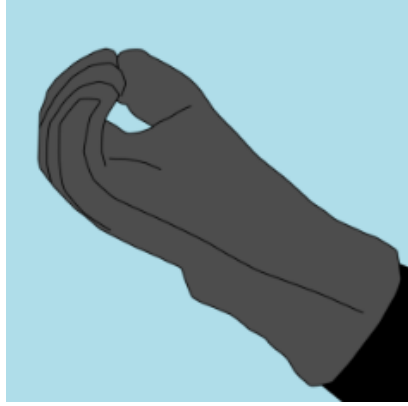
Bir diğer isimle discovery dalışı olarak da bilinmektedir. Genellikle amatör dalgıçların kullandıkları dalış türüdür. Özellikle dalış eğitmenleriyle birlikte sığ sularda veya havuzlarda yapılan bu dalış bir nevi öğrenme veya deneme dalışı olarak bilinmektedir. Amatör dalgıçlar bu dalış sayesinde su altıyla tanışmaktadırlar. Tüp kullanılarak yapılan bu dalışlar derin sulara açılmadan önce sporcularda bir tecrübe kazandırmaya yönelik olmaktadır.

Keşif veya tanıtım dalışları, özellikle sporcuların tecrübesiz olduğu için 3 yıldız bir eğitmen eşliğinde yapılmaktadır. TSSF den alınmış yetki belgesiyle uzman dalgıç brövesine sahip uzman tarafından gözetilmeli olan dalış türüdür. Bu dalışlar ister havuzda ister denizde yapıldığı zaman dalınacak derinlik beş metreyi geçmemelidir. Dalışa başlanmadan önce dalgıçlara bir program eliğinde bilgi verilir ve keşif dalışlarının süresi yirmi dakikayı geçmemelidir (Keşif dalış, 2023).

1.8. Dalış işaretleri

Yerin üstünde insanların konuşarak kolayca anlaşabildiği bilinmektedir. Fakat su altında bunu yapmak mümkün değildir. Bu sebeple suyun altında dalgıçların özel el hareketleri vardır ve bunları yaparak anlaşılır. Bu birazda aslında işaret dilinden uyarlanmış gibi gözükmektedir. Suyun altında en kolay anlaşılabilir sistemin herhangi bir durumda, koşulda

olduğunu anlata bilmek için bir takım vücutdili hareketleri vardır. Bunlar aşağıdaki gibidir (Dalış işaretleri, 2023).

Şekil 1. İyi misin? / iyiyim

Kaynak: (www.blackturtledive.com)

Su altı dalışı esnasında diğer dalgıçlara soru sormak veya bir sorunun yanıtına iyiyim cevabı vermek için evrensel ok işareti kullanılmaktadır. Dalışta en çok yapılan harekettir. Dalış esnasında diğer bir dalgıç bize bu hareketi gösteriyorsa mutlaka cevap vermek gerekmektedir. Dalış aletlerinden biri gösterilip bu işaret yapılıyorsa örneğin(hava barın iyi mi?) sorusu yöneltiliyorsa mutlaka hava barının göstergesine dokunup eğer her şey yolundaysa ok işaretiyle geri cevap verilmelidir.

Şekil 2. İyi misin? / iyiyim

Kaynak: (www.blackturtledive.com)

Eğer eldiven kullanıyorsanız OK işaretini verirken şekil 2 de ki gibi yapmanız, görünebilirlik ve anlaşılabilirlik açısından daha iyi olacaktır. Dalış esnasında yanımızdaki dalgıcın durumu iyi mi diye öğrenmek istiyorsak bir başka yapacağımız hareket iki eli kafanın üstünde bir yay gibi birleştirmektir. Bu işareti OK işaretinden ayıran temel özellik eğer bu

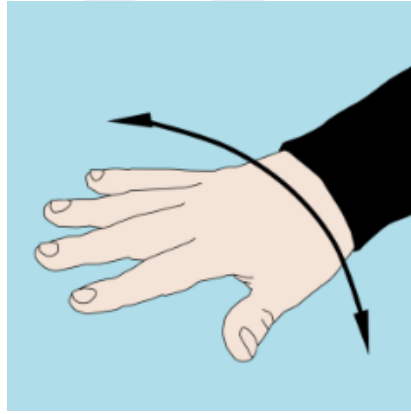
soruyu yönelttiğimiz esnada veya iyiym cevabı vermek isterken muhatabımız uzakta ise kullanılır. Uzak mesafeden yapılan OK işareti çok anlaşılmıyorken, başımızın üstünde yapılan bu yay hareketi anlaşılır olacaktır.

Şekil 3.İyi misin? / iyiym

Kaynak: (www.blackturtledive.com)

Yine uzaktayken OK işareti için kullanılabilecek başka bir alternatif ise, tek elimizi başımızın üzerinde yuvarlak oluşturacak şekilde birleştirmektir.

Şekil 4. Problem var

Kaynak: (www.blackturtledive.com)

Elimizi yere bakacak şekilde açarak parmaklarımızda açık bir şekilde sağa sola sallarız. Bu hareketle karşıımızdaki insan bir şeylerin ters gittiğini, iyi olmadığını ve bir sorunun olduğunu anlar. Bu hareketi yaptıktan sonra sorun neredeyse mutlaka oraya dokunup göstermek gerekmektedir. Örneğin sorun maskedeysse, bu hareket yapılmalı ardından maskeye dokunularak gösterilmelidir. Bu hareketi gören karşıımızdaki dalgıç OK işareti yapana kadar beklemelidir. Ve karşıısındaki kişi de OK işareti yaptıktan sonra dalışa devam

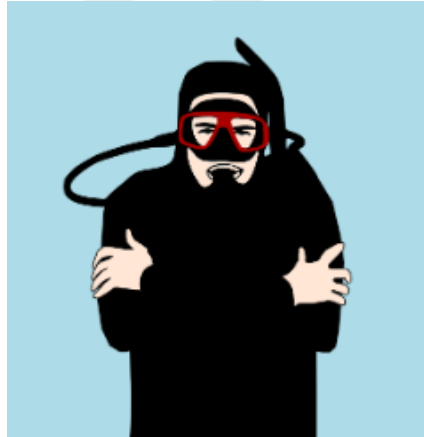
etmelidir. Durumun iki kişi tarafından da anlaşılmış olduğuna emin olunmalıdır.

şekil 4. Kulak eşitleyemiyorum

Kaynak: (www.blackturtledive.com)

Bu hareketle karşıdaki insana kulak eşitlemede bir sorun olduğu ve eşitleme yapılamadığı anlatılır. Dolayısıyla su altındaki muhatabımız olan kiři eşitleme yapıłana kadar beklemelidir.

şekil 5. Üşüdüm

Kaynak: (www.blackturtledive.com)

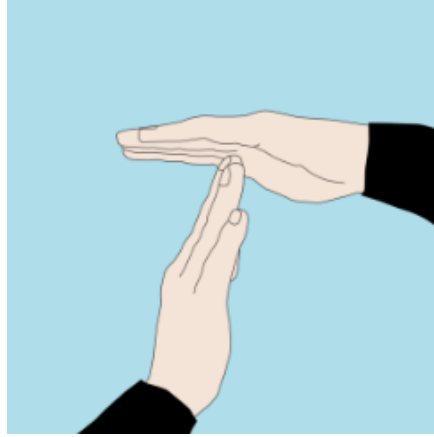
Aslında yine bir evrensel hareket olan, üşüdüm anlamını taşıyan bu durum karşısındaki kişiye, dalışın rahatsız edici düzeyde olduğunu ve suyun soğukluk sebebiyle üşüdüğünü belirtir. Soğuk su dalgıcın rahat bir şekilde hareket etmesini engeller ve refleksler git gide azalır. Buda dalış esnasında kötü ve istenmeyen durumlara yol aıabilmektedir.

Şekil 6. Hava sorma

Kaynak: (www.blackturtledive.com)

Su altına dalış yapıldığı zaman hava tüpünde belirli bir bar miktarında hava olur. Bu genellikle 100 bardır. Ve suyun altında geçirilen fazla süre havanın tükenmesine neden olur. Dalgıçların su altında birbirlerine en çok sordukları sorulardan biri de budur. Ne kadar havanın kaldığı, oksijen miktarını belirlemektedir. Dalış tüpün de kalan hava sayısına göre dalgıç ya yüzeye doğru ilerlemeye başlar ya da dalışına devam eder. İşaret parmağı ve orta parmak birleştirilerek avuç içine vurulur bu hareketle karşıdaki dalgıcın ne kadar havası kaldığı öğrenilir.

Şekil 7. Zaman doldu (100 bar)

Kaynak: (www.blackturtledive.com)

Dalış tüpleri genellikle 200 bara kadar doldurulur. Fakat dalış yapan dalgıçların limitleri 100 ile sınırlanmaktadır. Tüpteki hava bitmek üzereyse dalgıç başparmaklarını diğer elinin avcuna koyarak bir T harfi oluşturur. Buda karşıdaki dalgıca sürenin dolduğunu anlatır.

Şekil 8. Rezervdeyim (50 bar)

Kaynak: (www.blackturtledive.com)

Su altındaki dalışlarda hava tüplerindeki ana hava bittikten sonra rezerve hava kullanılmaya başlar. Ve bu rezerve ye geçildiği anda artık dalışı sonlandırmak gerekmektedir. Rezerv hava aksi belirtilmediği sürece 50 bardır ve her dalış için farklılık gösterir. Karşımızdaki insana havanın bittiğini ve artık rezerve havaya geçildiğini anlatmak istenen bu hareketle, kişi elini bir yumruk haline getirerek karşısındaki dalgıca gösterir. Rezerv havayla dalış yapmaya devam etmek tehlikeler oluşturur. Çünkü rezerv hava genellikle acil durumlar için saklanılır ve kişinin elimizi yumruk yaparak, tüpümüzde rezerv havaya geçildiğini göstermek için kullanırız. Rezerv hava kaynağına girdiğimizi dolayısıyla artık dalışın bitmesi gerektiğini belirtiriz. Çünkü kalan havamızı acil durumlar için saklamak gerekmektedir. (Dalış işaretleri, 2023)

1.9. Dalış Ekipmanları

Dalış malzemeleri dalgıçların su altına dalış yaparken kullandıkları araç ve gereçlerdir. Birbirlerini tamamlayan bu gereçlerin sıralaması aşağıdaki gibidir (Dalış malzemeleri, 2017).

Şekil 9. Maske/Şnorkel

Kaynak: (https://derinkesif.com/)

Maske suyun altına dalış yapıldığı zaman, su altı dünyasını izlemek ve keşfedebilmek için bir maske kullanımı şarttır. Bu maske sayesinde etrafı net bir şekilde görmek mümkündür. Şnorkel hem tüplü dalışlarda hem de serbest dalışlarda kullanılan şnorkel, dalgıçların su üstünde rahat nefes ala bilmelerini sağlar.

Şekil 10. Palet

Kaynak: (<https://derinkesif.com/>)

Su altında rahatça hareket edebilmek için kullanılan palet, dalgıçlarının nötr bir şekilde suda kalmalarını veya paralel yüzme isteğini kolaylaştırır.

Şekil 11.Regülatör/ Dalış Tüpü/BC-Denge Yeleği

Kaynak: (<https://derinkesif.com/>)

Su altına dalış yapmak isteyen herkesin olmazsa olmaz bir ekipman parçası olan regülatöre ihtiyacı vardır. Daha önce alan yazın incelendiği zaman regülatörlerin tarihsel gelişimiyle birlikte, su altı dalış turizminin de geliştiğini ifade edilmiştir. Bir zamanlar su altı keşifleri imkânsız gözükse de bu cihaz sayesinde artık insanlar suyun altında rahatça nefes ala

bilmektedirler. Dalış ekipmanları arasında vazgeçilmez yeri vardır.

Balona benzeyen yapısıyla içine hava basıncı sağlandıktan sonra, suyun altında havanın depolandığı bir cihazdır. Ve buradaki havayı regülatör sayesinde dalış yapan dalgıç soluyabilmektedir. Regülatörle aslında yarılmaz bir parçadır ve dalış alanında vazgeçilmez bir gereçtir (Dalış malzemeleri,2017).

1.10. Dalış Eğitimi

Su altı dalışı, doğanın güzelliklerini keşfetmenin heyecan verici bir yoludur. Türkiye'de su altı dalışı eğitimleri, uluslararası standartlara uygun olarak verilmektedir. Özellikle CMAS tarafından sunulan eğitimler, su altı dalışı tutkunlarına dünyanın her yerinde geçerli sertifikalar kazandırmaktadır. CMAS kursları, Türkiye Su altı Federasyonu tarafından denetlenmektedir.

CMAS sertifikasyonu, farklı seviyelerde sunulmaktadır. 1, 2 ve 3 yıldız dalıcı kursları, temel dalış becerilerini öğretirken, liderlik becerilerini geliştiren eğitimler de bulunmaktadır. Türkiye'nin sahip olduğu doğal güzellikler, su altı dalışının popüler hale gelmesinde büyük rol oynamaktadır. Bu eğitimler, dalıcıların su altı dünyasını keşfetmelerini ve bu deneyimden tam anlamıyla keyif almalarını sağlamaktadır.

Diğer bir önemli sertifikasyon kuruluşu olan PADI ise dünyanın en büyük dalış eğitim kuruluşlarından biridir. PADI kursları, başlangıç seviyesinden en ileri seviyelere kadar geniş bir yelpazede eğitim imkânı sunar. Türkiye'nin sahil şeridi boyunca birçok PADI dalış merkezi bulunmaktadır ve bu merkezlerde çeşitli dalış kursları düzenlenmektedir.

Ayrıca, SSI tarafından sunulan eğitimler de Türkiye'de popülerdir. SSI, geniş bir sertifikasyon yelpazesi sunarak dalış tutkunlarına kapsamlı bir eğitim imkânı sağlar. Türkiye'nin eşsiz deniz ve su altı yaşamı, su altı dalışı eğitimlerinin ve bu eğitimler sonucunda alınan sertifikaların değerini artırmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin sahip olduğu doğal güzellikler, su altı dalışı tutkunları için eşsiz bir deneyim sunmaktadır. Uluslararası geçerliliği olan sertifikasyon programları sayesinde, Türkiye'de alınan su altı dalışı eğitimleri dünya genelinde kabul görmektedir

1.10.1. CMAS (Confédération Mondiale Des Activités Subaquatiques)

CMAS 1959 yılında Monaco'da kurulmuş ve Amerika, Almanya gibi farklı kıtalardan ülkeler kuruluş sırasında bir araya gelerek bu kararı almıştır. Bu ülkelerin amacı, uluslararası geçerliliği olan bir dalış disiplini oluşturmaktır. Merkezi Roma'da bulunan CMAS'ın

kurucuları arasında ünlü okyanus bilim uzmanı Jacques Cousteau da yer almaktadır. CMAS, teknik komite, spor komitesi ve bilim komitesi olmak üzere üç ana komiteden oluşur. CMAS kurslarını tamamlayanlar, dünyanın her yerinde dalış yapabilecekleri sertifikalar alırlar. CMAS eğitimleri, uluslararası geçerliliği sağlayan dünyanın en eski dalış kurslarından biridir. Türkiye Su altı Federasyonu, CMAS kurslarını doğrudan denetlemektedir ve CMAS'a bağlı olan TSSF, beş kıtadaki 130 federasyondan biridir.

Bu kuruluş, dalış eğitimi ve sertifikasyon programları sağlar. CMAS'ın dalış sertifikasyonunda üç seviye bulunur:

CMAS 1 Yıldız Dalıcı Kursu: Bu kurs, su altında temel dalış becerilerini öğretir. Genellikle 6-8 haftalık bir süreç içerisinde tamamlanır. Kursun sonunda öğrenciler, açık su dalışı yapabilecek düzeye gelirler. Bu seviyede dalıcı, yetkili bir dalış lideri veya eğitmen eşliğinde dalabilir.

CMAS 2 Yıldız Dalıcı Kursu: Bu kurs, dalıcının becerilerini geliştirir ve derin dalış, gece dalışı gibi daha ileri düzey dalış tekniklerini öğretir. CMAS 2 Yıldız Dalıcı sertifikasına sahip bir dalıcı, bir dalış lideri veya eğitmen eşliğinde dalış yapabilir. CMAS 2 Yıldız Dalıcı kursu, CMAS 1 Yıldız Dalıcı sertifikasına sahip olanlar için tasarlanmıştır.

CMAS 3 Yıldız Dalıcı Kursu: Bu kurs, bir dalıcının liderlik becerilerini geliştirir. CMAS 3 Yıldız Dalıcı sertifikasına sahip bir dalıcı, daha karmaşık dalış operasyonlarını yönetebilir, yeni dalıcıları eğitebilir ve öncü dalışlar yapabilir.

Aynı şekilde, eğitmen seviyeleri de bulunmaktadır:

CMAS 1 Yıldız Eğitmen Kursu: Bu kurs, CMAS 1 Yıldız Dalıcı sertifikasına sahip kişilere, temel dalış liderliği becerilerini ve eğitmenlik yeteneklerini öğretir. Bu eğitmenler, CMAS 1 Yıldız Dalıcı kurslarını yönetebilir ve yeni dalıcıları yetiştirebilirler.

CMAS 2 Yıldız Eğitmen Kursu: Bu kurs, CMAS 1 Yıldız Eğitmen sertifikasına sahip kişilere, daha ileri düzey eğitim ve liderlik becerilerini öğretir. Bu eğitmenler, CMAS 2 Yıldız Dalıcı kurslarını yönetebilir ve daha deneyimli dalıcıları eğitebilirler.

CMAS 3 Yıldız Eğitmen Kursu: Bu kurs, CMAS 2 Yıldız Eğitmen sertifikasına sahip kişilere, en yüksek düzeyde eğitim liderliği becerilerini ve yönetim becerilerini öğretir. Bu eğitmenler, CMAS 3 Yıldız Dalıcı kurslarını yönetebilir ve diğer eğitmenleri yetiştirebilirler. (CMAS nedir, 2023)

1.10.2. PADI (Professional Association of DivingInstructors)

PADI, 1966 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan 7000'e yakın eğitim merkezi ile 150.000 civarı eğitmeni bulunan dünyanın en önemli sertifikasyon kuruluşlarından birisidir.PADI'nin sunduğu kurslar şunlardır (PADI nedir, 2021)

Open WaterDiver (Açık Su Dalıcı): Bu program, temel dalış becerilerini öğretir ve sertifikalı bir dalıcı olmanızı sağlar.

ScubaDiver (Tüplü Dalıcı): Bu program, Open WaterDiver programının bir alt seviyesidir. Tam Open WaterDiver sertifikasını almak için gerekli olan becerilerin bir kısmını içerir.

Advanced Open WaterDiver (Gelişmiş Açık Su Dalıcısı): Bu program, dalış becerilerinizi geliştirmek için derin dalış, gece dalışı, batık dalışı gibi özel dalış türlerini içerir.

RescueDiver (Kurtarma Dalıcısı): Bu program, dalış kazalarında ve acil durumlarda müdahale etme yeteneklerinizi geliştirir.

Master ScubaDiver (Usta Tüplü Dalıcı): Bu program, Advanced Open WaterDiver, RescueDiver ve en az beş farklı dalış uzmanlık kursunu tamamlamış dalıcılar için en yüksek amatör dalış seviyesidir.

AdaptiveSupportDiver (Adaptif Destek Dalıcısı): Bu program, engellilere yönelik dalış eğitimi ve desteği sağlar.

Advanced RebreatherDiver (Gelişmiş Kapalı Devre Solunum Cihazı Dalıcısı): Bu program, kapalı devre solunum cihazlarıyla dalış yapma becerilerini öğretir.

Dive Master (Dalma Lideri): Bu program, profesyonel dalış liderliği becerilerini ve sorumluluklarını öğretir.

AssistantInstructor (Yardımcı Eğitmen): Bu program, dalış eğitmenleri için temel eğitim ve eğitmenlik deneyimi sağlar.

Open WaterScubaInstructor (Açık Su Dalış Eğitmeni): Bu program, PADI eğitim standartlarına uygun olarak dalış eğitmeni olmanızı sağlar.

SpecialtyInstructor (Uzmanlık Eğitmeni): Bu program, özel dalış becerileri ve uzmanlık alanlarına yönelik eğitmenlik yetkinliği sağlar.

Master ScubaDiverTrainer (Usta Tüplü Dalıcı Eğitmeni): Bu program, farklı dalış uzmanlık kurslarında eğitmenlik yetkinliği sağlar.

IDC StaffInstructor: Bu program, PADI Eğitmen Geliştirme Kursu'nda (IDC) eğitmen

adaylarını eğitim yetkinliği sağlar.

Master ScubaInstructor (Usta Tüplü Dalıcı Eğitmeni): Bu program, yüksek düzeyde deneyime ve eğitim kazanımına sahip eğitmenlere verilen bir unvandır.

Course Director: Bu program, PADI eğitmen eğitim programlarını yönetme ve eğitmen eğitmeni olma yetkinliği sağlar. (PADI nedir, 2024)

1.10.3.SSI(Scuba Schools International)

SSI, 1970 yılında ABD’de kurulmuştur ve 2010 yılında akredite olmuş bir eğitim kurumudur (SSI nedir; 2021).SSI'nin dalış eğitim sistemindeki sertifikasyon seviyeleri oldukça kapsamlıdır ve katılımcılara her seviyede derinlemesine eğitim imkânı sunar:

Open WaterDiver: Bu seviye, dalış yapabilmeniz için temel becerileri kazandırır ve sınırlı derinlikteki su altı dünyasına adım atmanızı sağlar.

ScubaDiver: Bu seviye, daha kısa bir eğitim süresi içinde sınırlı derinlikteki dalışlar için yeterli becerilere sahip olmanızı sağlar.

SpecialtyDiver: Bu seviye, özel ilgi alanlarınızda uzmanlık kazanmanızı sağlar. Farklı dalış türlerini ve becerilerini öğrenmek için tasarlanmıştır.

Advanced Open WaterDiver: Bu seviye, dalış becerilerinizi geliştirmenizi ve daha derin sularda, daha zorlu koşullarda dalabilmenizi sağlar.

DiverStress&Rescue: Bu seviye, dalış güvenliği, kurtarma teknikleri ve acil durum müdahale becerilerini içerir.

Master Diver: Bu seviye, derinlemesine dalış becerileri kazanmış ve farklı dalış ortamlarında deneyim kazanmış olanları kapsar.

AssistantInstructor: Bu seviye, profesyonel bir dalış lideri olma yolunda adım atmanızı sağlar.

Open WaterInstructor: Bu seviye, yeni dalıcıları eğitme yeteneğine sahip olmanızı sağlar.

Advanced Open WaterInstructor: Bu seviye, daha deneyimli dalıcıları eğitme yeteneğine sahip olmanızı sağlar.

InstructorTrainer: Bu seviye, diğer dalış eğitmenlerini yetiştirme ve onları denetleme yeteneğine sahip olmanızı sağlar. (SSI nedir,2024)

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı Karaburun, Seferihisar ve Foça'da su altı dalış turizmi, dalış noktalarının turistler tarafından tercih edilme sebepleri ve dalış rehberleri açısından incelenmesidir. Bu amaç kapsamında İzmir'in turistik açıdan önemli olan Foça, Karaburun ve Seferihisar ilçelerindeki su altı dalış noktalarının neden tercih edildiği ve dalış rehberleri gözünden dalış turizmi incelenmiştir. Türkiye'nin üç tarafı denizlerle çevrilidir ve deniz turizmi açısından birçok olanağı bünyesinde barındırmaktadır. Türkiye'nin özellikle Akdeniz ve Ege kıyılarında yerli ve yabancı turistlere yüksek kalitede konaklama sağladığı ve yaz turizmi açısından ev sahipliği yaptığı bilinmektedir. Ancak alternatif turizm türlerinden biri olan dalış turizmine yeterince önem verilmediği görülmektedir. Bu çalışmayla alternatif turizm alanlarından biri olan dalış turizmi ile ilgili uzmanların görüşleri ortaya konulmuştur. Bununla birlikte sadece dalış rehberlerinin (uzmanlarının) değil aynı zamanda dalgıçların (dalış turistleri) da görüşlerine yer verilmiştir. Böylece dalış noktalarının neden tercih edildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen verilerle Foça, Karaburun ve Seferihisar ilçelerindeki dalış noktalarının tercih edilme sebepleri belirlenmiştir. Böylece oldukça kısıtlı olan dalış turizmi alan yazınına katkı sağlanması da amaçlanmıştır. Ayrıca hem dalış rehberleri hem de dalış turizmi çalışan akademisyenler için önemli çıkarımların oluşması beklenmektedir.

2.2. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Bu araştırma kapsamında katılımcıların veri toplama araçlarına kendilerini ifade edecek tercihleri yaptıkları ve görüşleri bildirdikleri varsayılmaktadır. Aynı zamanda tercih Foça, Karaburun ve Seferihisar ilçelerinin İzmir genelini temsil ettiği varsayılmaktadır. Çünkü en fazla tercih edilen dalış noktaları bu alanlarda yer almaktadır.

Çalışma katılımcıların beyanları ile sınırlıdır. Dalgıçların bu destinasyonlarda olma durumları belirli bir zaman içinde olduğundan dolayı çalışmaya katkıları bazı koşullardan (dalış sonrası yorgunluk, hava koşulları, fiziksel ortam vb.) etkilenmiş olması sınırlılık olarak ele alınabilir.

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada da nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntem tercih

edilmiştir. Araştırmada nicel veri ve nitel içerik analizine dayalı, betimsel bir çalışma özelliği taşımaktadır. Çalışma kapsamında demografik bilgi formu ve açık uçlu sorular ile görüşler alınmıştır. Bu soruların oluşturulmasında uzman görüşünden faydalanılmıştır. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşme formuyla uzmanlarla (dalış rehberleri) İzmir'deki su altı dalış noktalarına yönelik görüşmeler yapılmış ve yapılan görüşmeler dijital ortama aktarılmıştır. Araştırmada kullanılan açık uçlu sorular; Hazarhun, Koçak Bilgin, Çetinsöz ve Sert (2022) tarafından 'Seferihisar'da Su Altı Dalış Turizmine Yönelik Bir Araştırma' başlığı ile yapılan çalışmadan faydalanılarak hazırlanmıştır. Elde edilen veriler frekans ve yüzde analiziyle nicel olarak analiz edilmiştir. Ayrıca içerik analiziyle halihazırda var olan durum ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla kavramsal ilişkileri saptamak için (Yıldırım ve Şimşek, 2006) içerik analiziyle kodlar ve temalar belirlenmiştir.

2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmanın evreni, Karaburun, Seferihisar ve Foça ilçelerinde dalış yapan turistler ve dalış rehberleridir. Örneklemi ise İzmir'in dalış turizminde en fazla tercih edilen ilçelerinden dalış yapan turistler ve dalış rehberleri oluşturmaktadır. Bu çalışmada kolayda örnekleme tercih edilmiş ve oluşturulan soru formu dalış merkezlerine gidilerek yüz yüze bir şekilde soru formunu cevaplamayı kabul eden Seferihisar, Foça ve Karaburun'da su altı dalış faaliyetlerine katılan turistler ve dalış rehberlerinden oluşmaktadır. Çalışmaya gönüllü olarak 38 dalış turisti ve 8 dalış rehberi katılmıştır.

Örneklem, sınırlı erişilebilirlik ve bütçe kısıtlamaları nedeniyle belirli bir sayıda katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılar, İzmir'deki su altı dalış faaliyetlerine katılan turistlerin profili hakkında bilgi sağlamaktadır.

2.5. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında iki veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlardan ilki demografik bilgiler ve açık uçlu sorulardan oluşan formdur. İkincisi ise dalış rehberleriyle yapılan görüşmelerin kayıtlarıdır. Çalışmanın verileri 17.08.2023/11.09.2023 tarihleri arasında belirlenen ilçelerde yüz yüze toplanmıştır.

İlk veri toplama aracı olan form iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi demografik bilgiler toplanmıştır. İkinci bölümde ise dalgıçlık ile ilgili bilgiler istenmiştir. Bu bölümde yıldız sayısı, uzmanlık alanları, tecrübe bilgileri gibi seçimli

sorularla beraber dalış noktaları, olumlu olumsuz etmenler gibi açık uçlu sorular yer almaktadır.

İkinci veri toplama aracı olan görüşme kayıtları ise dalış rehberleri ile birebir görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ses kaydına alınmış ve metne dönüştürülmüştür. Araştırmada elde edilen veriler içerik analiziyle incelenmiştir.

Bu çalışma, su altı dalış turizminin belirli bir bölgesindeki katılımcılarla sınırlı bir örnekleme dayanmaktadır. Su altı dalış sporunun doğası gereği zorlu bir aktivite olması ve katılımcıların sınırlı erişilebilirlik nedeniyle herkesle anlık olarak görüşme sağlanamaması da bir kısıtlamadır. Bu durum, çalışmanın katılımcı sayısını daha da azaltmıştır. Dahası, su altı dalışın pahalı bir spor olması, katılımcıların profiline ve bu turizm türüne katılım düzeyine yansıyan ek bir kısıtlamadır. Bu faktörler, elde edilen bulguların genelleştirilebilirliğini ve su altı dalış turizminin geniş kitlelere nasıl ulaştırılabileceği konusundaki önerilerin kapsamını etkileyebilir. Ancak, mevcut veri setinin derinlemesine analizi ve katılımcılarla yapılan nitel mülakatlar, su altı dalış turizminin yerel topluluklar üzerindeki etkilerini anlamamıza ve gelecekteki araştırmalara ışık tutacak önemli bilgiler sunmaktadır. Nielsen'in (2012) de belirttiği gibi en az beş katılımcının görüşü genel hakkında yeterli bilgiye erişmemizi sağlamaktadır.

2.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği

Açık uçlu sorular ve ses kaydından elde edilen veriler katılımcılara sunulmuş ve doğrulanması yapılmıştır. Bu çalışmanın geçerliliği, kullanılan araştırma yöntemlerinin ve veri toplama araçlarının, çalışmanın amacını doğru şekilde yansıttığı derecesini ifade eder. Su altı dalış turizmiyle ilgili bu çalışmada, geçerliliği sağlamak için aşağıdaki ölçütlere dikkat edilmiştir:

- Veri toplama araçları alanında uzman kişiler tarafından gözden geçirilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.
- Katılımcıların deneyimlerini ve görüşlerini en iyi şekilde yansıtabilmek için nitel ve nicel veri toplama yöntemleri bir arada kullanılmış ve doğrulama yapılarak triangulation(üçgenleme) yöntemi işe koşulmuştur.
- Katılımcı seçiminde dikkatlice belirlenen kriterler kullanılarak, çalışmanın amacına uygun bir örneklemin oluşturulması sağlanmıştır.
- Kodlar ve temalar oluşturulurken kodlayıcılar arası uyum Miles ve Huberman'nın (1994) belirttiği formül kullanılarak hesaplanmıştır (Görüş birliği/ (Görüş Birliği +

Görüş Ayrılığı) $\times 100$). Buna göre kodlayıcılar arası uyum %70'in üzerinde çıkmıştır.

Bu çalışmada güvenilirliği sağlamak için şu adımlar atılmıştır:

- Veri toplama sürecinde tutarlı bir yöntem ve protokol izlenmiştir.
- Araştırmacı, verilerin doğru bir şekilde toplanması ve analiz edilmesi için gerekli eğitimleri almıştır.

2.7. Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında elde edilen nicel verilerin frekans ve yüzde değerleri hesaplanarak tablolastırılmıştır. Nitel veriler ise içerik analiziyle incelenmiş ve önce kodlar sonra temalar oluşturulmuştur.

2.8. ARAŞTIRMA BULGULARI

2.8.1.Katılımcıların Demografik Bilgileri

Tablo 1. İlçelere Göre Dağılım Tablosu

İlçe	Frekans	Yüzde
Foça	6	15,8
Karaburun	10	26,3
Seferihisar	22	57,9
Toplam	38	100,0

Tablo 1'de, İzmir'deki farklı ilçelerden katılanların dağılımını gösteren istatistiksel veriler sunulmuştur. Toplam katılımcı sayısı 38'dir. Bu katılımcıların 6'sı Foça'dan (%15.8), 10'u Karaburun'dan (%26.3) ve 22'si Seferihisar'dan (%57.9) gelmektedir.

Seferihisar, toplam katılımcıların çoğunluğunu oluşturmaktadır ve %57.9'luk bir oranla en yüksek katılımı sağlamaktadır. Karaburun, katılımcı sayısının %26.3'ünü oluşturarak ikinci sırada gelirken, Foça ise %15.8'lik bir katılım oranıyla listenin en altında yer almaktadır. Bu verilere dayanarak, Seferihisar'ın bu araştırmadaki katılımcılar açısından daha popüler bir yer olduğu ve araştırmaya daha fazla katılım sağladığı söylenebilir. Bununla birlikte, Karaburun'un da önemli bir katılım oranına sahip olduğu ancak Seferihisar'ın gerisinde kaldığı görülmektedir. Foça ise diğer ilçelere göre daha az katılımcıya sahiptir. Bu veriler, araştırmanın belirli bölgelerde daha fazla odaklanmış olabileceğini veya bu bölgelerdeki ilgi ve erişilebilirlik farklılıklarını yansıtabilir.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Dağılım Tablosu

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	14	36,8
Erkek	24	63,2
Toplam	38	100,0

Tablo 2'de, araştırmaya katılanların cinsiyete göre dağılımını gösteren istatistiksel veriler sunulmuştur. Toplam katılımcı sayısı 38'dir. Bu katılımcıların 14'ü kadın (%36.8), 24'ü ise erkek (%63.2) olarak belirlenmiştir

Erkek katılımcıların sayısı, kadın katılımcılardan daha fazladır ve %63.2'lik bir oranla cinsiyet dağılımının çoğunluğunu oluşturur. Kadın katılımcıların oranı ise %36.8'dir.

Bu verilere dayanarak, araştırmaya katılan erkeklerin sayısının kadınlardan daha fazla olduğu ve bu konuda bir eşitsizlik olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Yaşa Göre Dağılım Tablosu

Yaş	Frekans	Yüzde
15-22	4	10,5
23-30	6	15,8
31-38	9	23,7
39-46	11	28,9
47-52	6	15,8
53-60	2	5,3
Toplam	38	100,0

Tablo 3'te, araştırmaya katılanların yaşa göre dağılımını gösteren istatistiksel veriler sunulmuştur. Toplam katılımcı sayısı 38'dir.

En fazla katılımcı, %28.9'luk bir oranla 39-46 yaş aralığındadır. Bu yaş aralığındaki katılımcı sayısı 11'dir. Onu, %23.7'lik bir oranla 31-38 yaş aralığındaki 9 katılımcı izler. Bu yaş aralıklarının dışında, en az katılımcıya sahip olan yaş aralığı %5.3'lük bir oranla 53-60 yaş aralığıdır ve bu yaş aralığındaki katılımcı sayısı 2'dir.

Genel olarak, katılımcıların çoğunluğu (yaklaşık %80) 30-50 yaş aralığında bulunmaktadır. Bu, su altı dalış turizmi üzerine yapılan araştırmaya katılanların genellikle orta yaş ve genç yetişkinler olduğunu göstermektedir. Bu bilgi, su altı dalış turizmi endüstrisinin hedef kitlesi hakkında önemli bir anlayış sağlar. Bu yaş gruplarındaki tercihler ve deneyimler, gelecekteki turizm planlaması ve pazarlama stratejileri için değerli bilgiler sağlayabilir.

Tablo 4. Eğitim Durumuna Göre Dağılım Tablosu

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde
Lise	4	10,5
Lisans	23	60,5
Lisansüstü	11	28,9
Toplam	38	100,0

Tablo 4'te, araştırmaya katılanların eğitim durumuna göre dağılımını gösteren istatistiksel veriler sunulmuştur. Katılımcıların eğitim seviyeleri incelendiğinde, çoğunluğunun lisans mezunu olduğu görülmektedir. Lisans derecesine sahip olan katılımcı sayısı 23'tür ve bu katılımcılar toplamın %60.5'ini oluşturmaktadır. Onu, %28.9'luk bir oranla lisansüstü

eğitime sahip olan 11 katılımcı takip etmektedir. Lise mezunu katılımcılar ise %10.5'lik bir oranla en az sayıdadır ve toplamda 4 katılımcıyı temsil etmektedir.

Bu veriler, araştırmaya katılanların çoğunun üniversite eğitimine sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, su altı dalış turizmi üzerine yapılan araştırmalara katılanların genellikle eğitilmiş ve belirli bir bilgi birikimine sahip olduklarını işaret edebilir. Bu bilgi, akademik çalışmaların ve turizm planlamasının, hedef kitleye uygun şekilde tasarlanması açısından önemlidir. Ayrıca, farklı eğitim seviyelerine sahip katılımcıların turizm deneyimleri ve tercihleri arasındaki potansiyel farklılıkları anlamak, turizm endüstrisi için değerli bir iğörü sağlayabilir.

Tablo 5. Sosyoekonomik Duruma Göre Dağılım Tablosu

Sosyo Ekonomik Durum	Frekans	Yüzde
0-5.000 TL	3	7,9
5.001-10.000 TL	10	26,3
10.001-15.000 TL	9	23,7
15.000 TL ve üstü	14	36,8
Yok	2	5,3
Toplam	38	100,0

Tablo 5'te, katılımcıların sosyoekonomik durumlarına göre dağılımını sunulmuştur.

Katılımcıların sosyoekonomik durumlarını değerlendirdiğimizde, gelir seviyelerinin çeşitlilik gösterdiğini görüyoruz. En büyük grup, gelir düzeyi 15.000 TL ve üstünde olanlar (%36,8) olarak belirlenmiştir. Onu, %26,3 ile 5.001-10.000 TL arasında gelire sahip olanlar takip etmektedir. 10.001-15.000 TL aralığında gelire sahip olan katılımcılar %23,7'lik bir oranla gelir dağılımında üçüncü sıradadır. Daha düşük gelir seviyelerine sahip olanlar ise daha azdır; 0-5.000 TL aralığında gelire sahip olanlar %7,9, ve bu grupta yer almayanlar (%5,3) ok az bir orandadır.

Bu veriler, katılımcıların genel olarak orta ve orta üstü gelir seviyelerine sahip olduğunu göstermektedir. Ancak, tablodaki gelir aralıklarının 2023 yılı asgari ücretine göre belirlendiğine dikkat çekmek önemlidir. Asgari ücret, genellikle bir ülkenin ekonomik koşullarına ve en düşük yaşam maliyetlerine dayanarak belirlenir. Dolayısıyla, 2023 yılı asgari ücreti göz önüne alındığında, bu gelir aralıklarının alt sınırının belirlenmesindeki temel, ülkedeki yaşam standartlarına göre şekillenmiş olmalıdır. Bu vurgu, katılımcıların gelir düzeylerini daha iyi anlamamıza ve araştırmanın sosyoekonomik boyutunu daha doğru bir şekilde değerlendirmemize yardımcı olabilir.

Tablo 6. Mesleklere Göre Dağılım Tablosu

Meslek	Frekans	Yüzde
Memur	5	13,2
Özel sektör	24	63,2
Serbest meslek	4	10,5
Öğrenci	5	13,2
Toplam	38	100,0

Tablo 6'da, katılımcıların mesleklerine göre dağılımı verilmiştir.

Çoğunlukla, katılımcıların özel sektörde çalıştığı (%63.2) gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, memur (%13.2) ve öğrenci (%13.2) kategorilerinde de benzer oranlarda katılımcı bulunmaktadır. Serbest meslek sahibi olan katılımcıların oranı ise %10.5'tir.

Özel sektörde çalışan katılımcıların yüksek oranı, su altı dalış turizmi çalışmasına katılanların çoğunluğunun özel sektör çalışanları olduğunu göstermektedir. Bu, su altı dalış turizmi alanında çalışanların yoğun olarak özel sektörde faaliyet gösterdiğini ve bu sektördeki katılımcıların araştırmada önemli bir rol oynadığını düşündürülebilir.

Öğrencilerin ve memurların da katılım oranlarının dengeli olduğu görülmektedir. Bu, su altı dalış turizmi alanına olan ilginin ve araştırmaya katılmadaki çeşitliliğin altını çizmektedir. Bu tablo, su altı dalış turizmi alanında çalışan ya da ilgili olan farklı meslek gruplarından gelen katılımcıların araştırmaya katıldığını göstermektedir. Bu da araştırmanın çeşitli bakış açılarından zenginleştiğini ve daha kapsamlı bir analiz sağladığını düşündürmektedir.

2.8.2. Katılımcıların Dalış Uzmanlığı Bilgileri

Tablo 7. CMAS Yıldız Brövesine Göre Dağılım Tablosu

CMAS Yıldız Bröve	Frekans	Yüzde
1 yıldız dalıcı	14	36,8
3 yıldız dalıcı	12	31,6
1 yıldız eğitmen	9	23,7
2 yıldız eğitmen	3	7,9
Toplam	38	100,0

Tablo 7'de, katılımcıların CMAS yıldız brövesine göre dağılımı görülmektedir. Toplam katılımcı sayısı 38'dir. Katılımcıların çoğunluğu (%36.8) 1 yıldız dalıcı brövesine sahiptir. Onları, %31.6'lık oranla 3 yıldız dalıcı brövesine sahip katılımcılar izlemektedir. 1 yıldız eğitmen brövesine sahip katılımcılar %23.7'lik bir oranla üçüncü sıradadır. En az oranda olan bröve ise %7.9'luk bir oranla 2 yıldız eğitmen brövesidir.

Bu tablo, katılımcıların çoğunluğunun CMAS yıldız brövesine sahip olduğunu ve bu brövelerin araştırmaya katılanların su altı dalış turizmi konusundaki deneyim seviyelerini yansıttığını göstermektedir. Daha yüksek yıldız derecelerine sahip olan katılımcılar, su altı dalış turizmi alanında daha fazla deneyime ve bilgi birikimine sahip olabilirler, bu da araştırmanın daha derinlemesine analiz edilmesine olanak tanır.

Araştırmanın bu sonucu, su altı dalış turizmi konusunda çalışacak araştırmacılar ve turizm profesyonelleri için önemlidir çünkü bu, katılımcıların deneyim seviyelerini ve niteliklerini anlamalarına yardımcı olabilir. Bu bilgi, turizm endüstrisindeki eğitim programlarının ve hizmetlerin geliştirilmesi için de değerli bir kaynak olabilir.

Tablo 8. Dalgıçların Sahip Oldukları Uzmanlık Sertifikalarına Göre Dağılım

Uzmanlık Sertifikası	Frekans	Yüzde
Derin Dalış	23	12,30
Yön Bulma Uzmanlığı	23	12,30
İlk Yardım	22	11,76
Gece Dalışı	20	10,70
Üst Düzey Yüzerlilik	18	9,63
Arama Kurtarma	17	9,09
Tanıtım Dalış Uzmanlığı	17	9,09
Oksijen Kullanımı	16	8,56
Nitroks Dalış	16	8,56
Batık Dalışı	15	8,02
Toplam	187	100,00

Tablo 8'de, dalgıçların sahip oldukları uzmanlık sertifikalarına göre dağılım görülmektedir. Toplamda 187 uzmanlık sertifikası bulunmaktadır.

En yaygın uzmanlık sertifikası, %12.30'luk bir oranla Derin Dalış ve Yön Bulma Uzmanlığı sertifikalarıdır. Bunları, sırasıyla %11.76 ile İlk Yardım ve %10.70 ile Gece Dalışı sertifikaları izlemektedir. Üst Düzey Yüzerlilik, Arama Kurtarma ve Tanıtım Dalış Uzmanlığı sertifikaları %9.63'lük oranlarla birbirine yakın değerlere sahiptir. Oksijen Kullanımı ve Nitroks Dalış sertifikaları ise %8.56'lık bir oranla benzer sıklıkta görülmektedir. Tablonun genelinde uzmanlık sertifikalarının çeşitliliği dikkat çekicidir. Bu, dalgıçların farklı dalış koşullarına ve zorluklarına hazırlıklı olduklarını gösterebilir. Örneğin, Derin Dalış ve Gece Dalışı gibi sertifikalar, farklı dalış ortamlarında güvenliği artırmak için önemlidir. İlk Yardım ve Arama Kurtarma gibi sertifikalar ise acil durumlarda müdahale edebilme yeteneğini yansıtmaktadır.

Tablo 9. Dalgıçların Dalış Yaptıkları Yıl Sayısına Göre Dağılım

Dalış Yapılan Süre/Yıl	Frekans	Yüzde
Yok	1	2,6
0-3 yıl	13	34,2
4-7 yıl	10	26,3
8-11 yıl	6	15,8
12 ve üstü	8	21,1
Toplam	38	100.0

Dalgıçların dalış deneyimlerine göre dağılımı gösteren Tablo 9'da, katılımcıların çoğunluğunun (34.2%) 0-3 yıl arasında deneyime sahip olduğu görülüyor. Ardından, dalış geçmiş 4-7 yıl arasında olanlar %26.3 ile takip ediliyor. Daha uzun süredir dalış yapanlar ise %15.8 ile 8-11 yıl arasında ve %21.1 ile 12 yıl ve üzerinde. Tablo, katılımcıların çoğunluğunun daha yeni başlayan veya orta düzeyde deneyime sahip olduğunu, ancak uzun süredir dalış yapanların da önemli bir oranda olduğunu gösteriyor.

Tablo 10. Dalgıçların Kayıtlı Dalış sayısına Göre Dağılım Tablosu

Dalış Sayısı	Frekans	Yüzde
1-10	9	23,7
11-20	2	5,3
21-30	3	7,9
31-40	0	0
41-50	0	0
50 ve üstü	23	60,5
Yok	1	2,6
Toplam	38	100

Dalgıçların kayıtlı dalış sayısına göre dağılımı gösteren Tablo 10'da, çoğunluğun (%60.5) 50'den fazla dalış kaydına sahip olduğu görülüyor. Bunun yanı sıra, %23.7'si 1-10 arası dalış kaydına, %7.9'u 21-30 arası dalış kaydına ve %5.3'ü 11-20 arası dalış kaydına sahip. 31-40 ve 41-50 arası dalış kaydına sahip olan katılımcıların bulunmaması ise dikkat çekiyor. Bu tablo, katılımcıların çoğunluğunun geniş bir deneyime sahip olduğunu, ancak bazılarının daha az sayıda kayda sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 11. Dalgıçların en çok tercih ettikleri dalış noktaları

Dalış Yapılan İller	Frekans	Yüzde
Seferihisar	31	26,72
Karaburun	28	24,14
Foça	18	15,52

Çeşme	14	12,07
Mordoğan	7	6,03
Urla	5	4,31
Dikili	4	3,45
Karşıyaka	4	3,45
Bayraklı	2	1,72
Konak	2	1,72
Menderes	1	0,86
Toplam	116	100,00

Tablo 11, dalgıçların tercih ettiği dalış noktalarını göstermektedir. Bu tabloya göre, dalgıçların en çok tercih ettiği il Seferihisar'dır ve katılımcıların %26.72'si bu bölgede dalış yapmaktadır. Karaburun ve Foça ise sırasıyla %24.14 ve %15.52 oranlarıyla ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadır. Ege Bölgesi'ndeki ilçelerin genellikle dalgıçlar arasında popüler olduğu görülmektedir.

Çeşme, Mordoğan ve Urla gibi diğer ilçeler de dalgıçlar arasında tercih edilen yerler arasındadır. Ancak, bazı ilçelerin daha az tercih edildiği görülmektedir. Örneğin, Menderes ilçesi sadece %0.86 oranında tercih edilmiştir.

Bu veriler, dalgıçların bölgesel tercihlerini ve belirli ilçeleri tercih etme eğilimini göstermektedir. Bu bilgi, su altı dalış turizminin bölgesel dağılımını ve popüler bölgeleri anlamak için önemli bilgiler sunmaktadır.

Tablo 12. Dalgıçların dalış noktalarını tercih etme sebepleri

Tercih Sebepleri	Frekans	Yüzde
Su altı dünyasının zengin olması	25	37,31
Mesafe olarak yakın olması	20	29,85
Profesyonel ekibin olması	15	22,39
Maddi olarak uygun olması	7	10,45
Toplam	67	100,00

Tablo 12, dalgıçların dalış noktalarını tercih etme sebeplerini göstermektedir. Verilere göre, dalgıçların %37.31'i su altı dünyasının zenginliğini tercih etmektedir. Bu, dalgıçların çeşitli deniz yaşamını ve doğal güzellikleri görmek ve keşfetmek istediklerini göstermektedir.

Ayrıca, dalgıçların %29.85'i dalış noktalarını tercih ederken mesafenin önemli olduğunu belirtmektedir. Bu, dalgıçların seyahat mesafesinin kısa olmasını ve ulaşımın kolaylığını önemsediklerini göstermektedir.

Tablodaki bir diğer önemli faktör, dalgıçların %22.39'unun profesyonel bir ekibin varlığını

tercih etmesidir. Bu, dalgıçların güvenli bir dalış deneyimi için eğitimli ve deneyimli rehberlerin önemli olduğunu düşündüğünü göstermektedir.

Son olarak, dalgıçların %10.45'i dalış noktalarını seçerken maddi faktörleri dikkate aldığını belirtmektedir. Bu, dalgıçların bütçelerini göz önünde bulundurarak uygun fiyatlı dalış noktalarını tercih ettiğini göstermektedir.

Tablo 13. İzmir'de Yaptığınız Dalışlara Nasıl Katılıyorsunuz

Tercih Sebepleri	Frekans	Yüzde
Dalış Okulları Aracılığıyla	27	40,30
Kendi İmkanlarımla	17	25,37
Seyahat Acenteleriyle	0	0,00
Toplam	44	100,00%

Tablo 13, İzmir'de yapılan dalışlara katılımın nasıl gerçekleştiğini göstermektedir. Verilere göre, katılımcıların %40.30'u dalış okulları aracılığıyla dalışlara katılmaktadır. Bu, dalgıçların genellikle eğitim ve rehberlik hizmetleri almak için dalış okullarını tercih ettiğini göstermektedir.

Diğer yandan, katılımcıların %25.37'si kendi imkanlarıyla dalışlara katıldığını belirtmektedir. Bu, deneyimli dalgıçların kendi ekipmanları ve bilgileriyle doğrudan dalış noktalarına ulaştıklarını ve dalış yapmayı tercih ettiklerini göstermektedir.

Tablodaki diğer seçeneklerden herhangi birinin belirtilmemiş olması dikkat çekmektedir. Bu, seyahat acenteleri aracılığıyla yapılan dalışların tercih edilmediğini veya belirli bir sebepten dolayı bu seçeneğin kullanılmadığını gösterebilir.

Sonuç olarak, bu veriler, İzmir'deki dalış turizminde katılımcıların tercihlerini anlamak için önemlidir. Dalgıçların tercih ettikleri katılım yöntemleri, dalış hizmetleri sağlayıcıları ve turizm yetkilileri için rehberlik sağlayabilir ve hizmetlerin daha iyi şekilde sunulmasına yardımcı olabilir.

2.8.3. Seferihisar, Karaburun ve Foça Dalış Noktalarına Yönelik Dalıcıların

Görüşleri

Dalgıçlar ve dalış rehberleri ile yapılan görüşmelerden ve açık uçlu sorulardan elde edilen veriler iki uzman tarafından kodlanmıştır. Daha sonra çıkarılan kodlardan temalar elde edilmiştir. Elde edilen veriler olumlu ve olumsuz görüşler olarak ikiye ayrılmaktadır. Olumsuz görüşler kendi içinde üç tema oluşturmuştur. Bu temalar avcılık, su altı canlılığı ve dalış merkezleri olarak adlandırılmıştır. Tablo 14'te olumsuz görüşler verilmiştir.

Tablo 14. İzmir'deki Dalış Noktalarına Yönelik Olumsuz Görüşler

Avcılık	Frekans	Yüzde	Genel Yüzde
Avcılık, denizde ağ kalması	10	35,71	9,17
Zıpkıncılar	8	28,57	7,34
Yasak avcılık	5	17,86	4,59
Troller	4	14,29	3,67
Balık çiftlikleri	1	3,57	0,92
Toplam	28	100,00	25,69

Su altı Canlılığı	Frekans	Yüzde	Genel Yüzde
Kirlilik	10	17,24	9,17
Bilinçsiz dalıcılar (sertifikaya önem verilmemesi)	9	15,52	8,26
Bilinçsiz insanlar	9	15,52	8,26
Koruma alanı olmalı	8	13,79	7,34
Deniz canlılarına temas	5	8,62	4,59
Batık azlığı (uçak, gemi)	5	8,62	4,59
Canlılığın artırılması	4	6,90	3,67
Devlet kontrolü az	3	5,17	2,75
Yapay resifler olmalı (beton bloklar)	2	3,45	1,83
Dalış noktası az	2	3,45	1,83
Deniz suyu soğuk	1	1,72	0,92
Toplam	58	100,00	53,21

Dalış Merkezleri	Frekans	Yüzde	Genel Yüzde
Dalış ekipmanlarının yenilenmemesi	6	26,09	5,50
Maaliyetler yüksek	4	17,39	3,67
Tesislerin iyileştirilmemesi	3	13,04	2,75
Ulaşımın zorluğu	2	8,70	1,83
Dalış güvenliği	2	8,70	1,83
Tanıtım azlığı	2	8,70	1,83
Ekipmanların hijyen eksikliği	2	8,70	1,83
Rekabetin fazlalığı	1	4,35	0,92
Tekne olduğunda çok kalabalık	1	4,35	0,92
Toplam	23	100,00	21,10
Genel Toplam	109	100,00	100,00

Olumsuz görüşlerin ilki avcılık temasında gruplanmıştır. Bunlar avcılık, denizde ağ kalması zıpkın ile avlanma, yasak avcılık, trol avcılığı ve balık çiftlikleri olarak kodlanmıştır. Avcılık ve denizde ağ bırakılması en sık dile getirilen olumsuz görüşlerden biri olarak belirtilmiştir.

10 katılımcı bu kodda olumsuz görüş belirtmiştir, bu da bu temadaki olumsuz görüşlerin %35.71'ini oluşturmaktadır. Örneğin, Dalış Rehberi 2 (K2)bu durumu şöyle ifade etmektedir: “...dalış noktaları belirlenmeli, zıpkınla balık avına kapalı olmalı, dalış noktalarının belli mesafesine kadar trol veya balık avı, deniz gemilerinin veya başka deniz taşıtlarının geçiyor olması engellenmelidir.”. Ayrıca, zıpkıncılar, yasak avcılık, troller ve balık çiftlikleri gibi diğer konular da olumsuz görüşler arasında yer almaktadır. Örneğin, K2 avcılık temasıyla ilgili olarak “...Mordoğan'dayken uçak batığı vardı bir zamanlar batırılmış bir amfora tarlası oluşturulmuş, yapay bir resif oluşturulmuş, fakat biz dört beş ayrı yerde daldığımız zaman koordinatlarla gittiğimiz zaman orada hiçbir şey bulamadık. Çünkü sebebi trollerin orayı darmadağın yapması...” görüşünü belirtmiştir. K4 ise “...Deneyimsiz dalgıçların bu su altı sularına verdikleri zararlar, troller ve balık avcılığının yüzde 10 nu kadar bile yoktur.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Bir başka dalış rehberi K5 ise avcılık temasıyla ilgili olarak “Çok sayı da yapılan yasak avcılık aslında canlılığı tüketiyor. Zıpkınla veya troller yavru ahtapotlar avlanıyor veya küçük balıklara sırf zevk için zıpkın atılıyor. Bu tür işlemler canlılığı sürdürmeye engeldir. Kesinlikle denetim eksikliği var.” olumsuz görüşünü belirtmiştir.

Bir diğer olumsuz tema su altı canlılığı olarak belirlenmiştir. Bu temada belirtilen olumsuz görüşler sırasıyla Kirlilik (10 katılımcı, %17.24), Bilinçsiz dalıcılar ve sertifikaya önem verilmemesi (9 katılımcı, %15.52), Bilinçsiz insanlar (9 katılımcı, %15.52), Koruma alanı olmalı (8 katılımcı, %13.79), Deniz canlılarına temas edilmesi (5 katılımcı, %8.62), uçak ve gemi gibi batıkların azlığı (5 katılımcı, %8.62), Canlılığın artırılması gerektiği (4 katılımcı, %6.90), Devlet kontrolünün az olması (3 katılımcı, %5.17), yapay resifler olmaması (2 katılımcı, %3.45), dalış noktalarının azlığı (2 katılımcı, %3.45) ve deniz suyunun soğuk olması (1 katılımcı, %1.72) kodlarından oluşmaktadır. Örneğin, K1 kirlilik ile ilgili olarak “su altı dünyasında ki canlılığı korumak ve çevre kirliliğine karşı duyarlı olmak lazım” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. K2 ise bu temayla ilgili “...oradan geçişler ve girişler yasaklanmalı. Suni batıklar hakkındaki görüşlerim şu şekilde; kesinlikle yapmak lazım; su altı müzeleri; örneğin Çanakkale’de ki geçmiş tarihte ki savaşları hatırlatan bir takım deniz altında heykeller nasıl yapıldıysa bir müze şeklinde bir çok yerde olmalı.” diyerek görüşünü belirtmiştir. K4 yapay resiflerle ilgili olarak “Buranın suları çok güzel doğru ama su altı yapay resif eksikliği var. ... bu tür batıklar dalıcıları cezbediyor çünkü...Foça da askeri birlikte görüştük. Bir uçak gemisi batırmayı düşündük ama olmadı. Aslında bu batıkların maliyetleri de çok yüksek. Bir gemiyi veya uçağı batırmak kolay bir prosedür değil.” görüş

bildirmiştir. Benzer şekilde K6'da *“Türkiye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi İzmir'de de denizaltı enkazlarının turizm ve spor amaçlı kullanılmasının olumlu olduğu düşünüyorum”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Bununla birlikte K6 bu temayla ilgili olarak *“...Denizaltı bölgelerinin temizlenmesi için devletin daha fazla kaynak ayırması gerekiyor. Dalış noktalarının temizlenmesiyle ilgili yapılan çalışmaların memnuniyetle karşılandığı ancak daha fazla yapılması lazım. Ayrıca, denizaltı bölgelerinin çöplerle dolu olmasının, dalış deneyimini olumsuz etkilediği ve dalış merkezlerinin bundan şikayetçi...”* diyerek görüşünü belirtmiştir. K7 ise eğitim konusuna vurgu yaparak *“Dalışın doğru bilgiyle yapılması gerekli ve bu konuda eğitilmiş olmak önemli. Denizaltı turizminin çevreye zarar vermemesi için turistlerin eğitilmesi gerekli ve Türkiye'deki turistlerin genellikle yeterince eğitilmiyorlar.”* görüş bildirmiştir. Görüldüğü gibi bu veriler, su altı canlılığı temasının altında yer alan konuların katılımcılar arasında ne kadar yaygın olduğunu ve hangi konuların daha öne çıktığını göstermektedir. Bu bilgiler, İzmir'deki dalış noktalarının çevresel durumu ve sürdürülebilirliği hakkında önemli ipuçları sağlayabilir.

Olumsuz görüşlerden elde edilen bir diğer tema ise dalış merkezleri olarak adlandırılmıştır. Bu temayı oluşturan kodlar: dalış ekipmanlarının yenilenmemesi (6 katılımcı, %26.09), dalış sporunun maliyetli olması (4 katılımcı, %17.39), dalış merkezlerinin ve tesislerin iyileştirilmemesi (3 katılımcı, %13.04), dalış noktalarına ulaşımın zorluğu (2 katılımcı, %8.70), dalış güvenliğinin sağlanamaması (2 katılımcı, %8.70), dalış için tanıtımların az olması (2 katılımcı, %8.70), dalış ekipmanların hijyeninin az olması (2 katılımcı, %8.70), dalış merkezleri arasında rekabetin fazla olması (1 katılımcı, %4.35) ve tekne ile yapılan dalış etkinliklerinde kalabalık olunması (1 katılımcı, %4.35) şeklinde sıralanmaktadır. Örneğin, K1 bu konuda şöyle görüş bildirmiştir: *“Sadece dalış merkezlerinin değil, bölgenin yerel yönetiminin de dalış turizmini desteklemesi gerekmektedir”*. K2 ise *“Karaburun güzel bir nokta ama tanıtım açısından yetersiz...”* şeklinde görüşünü belirtmiştir. K3 bu temayla ilgili olarak *“Dalış okulunun veya dalış çıkışlı bir nokta bulunması gerekiyor karada. Bunların hepsi de yüksek maliyetli işlemler...”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Bu veriler, dalış merkezlerinin çeşitli yönlerinin katılımcılar arasında nasıl algılandığını göstermektedir. Özellikle ekipmanların yenilenmesi, maliyetlerin yüksek olması ve tesislerin iyileştirilmemesi gibi konuların öne çıktığı görülmektedir. Bu bilgiler, İzmir'deki dalış merkezlerinin işletme ve hizmet kalitesini artırmak için potansiyel alanları göstermektedir.

Olumsuz görüşler bütün olarak incelendiğinde avcılık (n=28), su altı canlılığı (n=58) ve dalış merkezleri (n=23) olmak üzere toplam 109 görüş olduğu görülmektedir. Tablo 14'den anlaşılacağı üzere en fazla olumsuz görüşün belirtildiği tema su altı canlılığıdır (%53,21). Bu temanın ise en fazla frekansa sahip kodları su altının kirliliği (n=10) ve hem dalıcıların (n=9) hem de insanların (n=9) bilinçsizliği olarak öne çıkmaktadır. Bir diğer önemli tema ise avcılığın dalış noktalarını olumsuz etkilediği yönünde görüşlerin ağırlık kazanmasıdır (%25,69). Avcılık temasında ise en fazla frekans yasal avcılık (n=10) ve zıpkınla avcılık (n=8) olarak belirlenmiştir. Avcılığın yasal olmasına rağmen dalış noktalarına çok fazla zarar verdiği ifade edilmektedir. Zıpkınla yapılan avcılık ise maalesef tüplü olarak da yapıldığı için su altı canlılığını ve dalış turizmini oldukça kötü etkilenmektedir. Bir diğer olumsuz görüş teması ise dalış merkezlerine yönelik görüşlerden oluşmaktadır (%21,10). Özellikle dalıcılar dalış merkezlerindeki ekipmanların yeni olmaması (n=6) ve dalış sporu için maliyetlerin yüksek olması (n=4) görüşlerini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda dalış ekipmanlarının yenilenmemesi ve bakımlarının yeterli şekilde yapılmaması ekipmanların dalış güvenliğini etkilediği ve hijyenik olmamasının sağlık sorunlarına yol açabileceği de belirtilmiştir.

İzmir'in dalış noktalarına yönelik dalıcıların olumlu görüşleri aşağıdaki tabloda (Tablo 15) verilmiştir.

Tablo 15. İzmir'deki Dalış Noktalarına Yönelik Olumlu Görüşler

Olumlu Görüşler	Frekans	Yüzde
Dalış noktalarının iyi olması	9	69,23
Ulaşımın kolaylığı	2	15,38
Deniz suyu soğuk (yasak avlanmayı azaltıyor)	1	7,69
Denizin suyu sıcaklığı iyi	1	7,69
Toplam	13	100,00

Tablo 15, İzmir'deki dalış noktalarına yönelik olumlu görüşleri içermektedir. Bu tabloda belirtilen olumlu görüşlerin frekansları ve yüzdeleri sırasıyla şu şekildedir: dalış noktalarının iyi olması (9 katılımcı,%69,23), dalış merkezlerine ulaşımın kolay olması (2 katılımcı, %15,38),deniz suyunun soğuk olmasından dolayı yasak avlanmanın azalması (1 katılımcı, %7,69) ve denizin suyunun sıcaklığının iyi olmasından dolayı dalıcıların keyif alması(1 katılımcı,%7,69). Bu temayla ilgili olarak K8 “Karaburun'da dalış için ideal olan jeomorfolojik yapıyı değerlendirmek gerekiyor, dalış bölgelerinin çok fazla avantajları ve zenginliğini var.” şeklinde görüş bildirirken,K4 ise görüşünü “İzmir'in sularında canlılık

yüksek. 18-21 arasındadır suyun sıcaklığı belki de bu sebepten deniz canlılığı yüksek burada.” şeklinde ifade etmektedir. 11 ise su altı canlılığıyla ilgili olarak “Karaburun, Türkiye'deki en önemli dalış noktalarından biridir. Su altı yapısı, canlılık çeşitliliği ve batıklarıyla her noktada birçok farklı dalış deneyimi yaşanabilir.” diyerek görüşünü belirtmiştir. Bu veriler, İzmir'deki dalış noktalarının çeşitli yönlerinin katılımcılar arasında olumlu şekilde algılandığını göstermektedir. Özellikle, dalış noktalarının kalitesi ve ulaşım kolaylığı gibi konuların öne çıktığı görülmektedir. Bu olumlu görüşler, İzmir'deki dalış turizminin potansiyelini ve cazibesini vurgulamaktadır.

2.8.4. Katılımcıların Görüşleri

K1. Karaburun Dalış Rehberi

'Karaburun, Türkiye'deki en önemli dalış noktalarından biridir. Su altı yapısı, canlılık çeşitliliği ve batıklarıyla her noktada birçok farklı dalış deneyimi yaşanabilir. Burada bir grup batık keşfine giderken diğer gruplar duvar dalışı gibi farklı deneyimler yaşayabilirler. Karaburun, her seviyeden dalgıca hizmet verebilecek bir altyapıya sahiptir. Türkiye'deki en iyi dalış noktalarından biri olarak kabul edilebilir. Ancak, bölgenin tanıtımı yeterli değildir. Sadece dalış merkezlerinin değil, bölgenin yerel yönetiminin de dalış turizmini desteklemesi gerekmektedir. Bu, daha fazla dalış merkezi açılmasını, yerel ve uluslararası dalgıçların bölgeye çekilmesini gerektirir. Fakat, dalış merkezi açma konusunda bazı zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu nedenle, bölgedeki yerel yönetimin de desteklemesi gerekmektedir. Şu anda bölgede bir otelle anlaşarak bir dalış merkezi açılmış olsa da bölgenin genel olarak geliştirilmesi için daha fazla çaba harcanması gerekmektedir. Bu çaba, dalış noktalarının tanıtılması, batıkların ve dalış noktalarının reklamının yapılmasıyla sağlanabilir. Ayrıca, bölgeye gelen dalgıçların canlılık ve çeşitlilik görmek için geldikleri unutulmamalıdır. Bu sebeple su altı dünyasındaki canlılığı korumak ve çevre kirliliğine karşı duyarlı olmak lazım.'

K2. Karaburun Dalış Rehberi

'Bizim amacımız su altının güzelliğini görmek, oradaki canlılığın resimlerini çekmek, keyifli bir şekilde dalış yapmak. Ama ben görüyorum bazen aynı dalış noktalarında zıpkınla balık avı yapılıyor, siz dalış yaptığınız alanda canlılığı çeşitlendirirken bir taraftan da o canlıların orada azalmasını veya korkup gelmemesini farklı grup aynı yerde dalış yapıyor. Bunların yerlerini ayırıyor olmak lazım. İşte Mordoğan'dayken uçak batığı vardı bir zamanlar batırılmış bir amfora tarlası oluşturulmuş, yapay bir resif oluşturulmuş, fakat biz dört beş ayrı yerde daldığımız zaman koordinatlarla gittiğimiz zaman orada hiçbir şey bulamadık. Çünkü sebebi trollerin orayı darmadağın yapması. Ve hiçbir şeyi bulamamak. Dolayısıyla dalış noktaları belirlenmeli, zıpkınla balık avına kapalı olmalı, dalış noktalarının belli mesafesine kadar trol veya balık avı, deniz gemilerinin veya başka deniz taşıtlarının geçiyor olması engellenmeli. Yani çünkü orda farklı bir canlılık oluşuyor. Balıklar besleniyor kimse zarar vermiyor onlara yuvalarına dolayısıyla oradan geçişler ve girişler yasaklanmalı. Suni batıklar hakkındaki görüşlerim şu şekilde; kesinlikle yapmak lazım, su altı

müzeleri; örneğin Çanakkale'deki geçmiş tarihteki savaşları hatırlatan bir takım deniz altında heykeller nasıl yapıldıysa bir müze şeklimde birçok yerde olmalı. Karaburun güzel bir nokta ama tanıtım açısından yetersiz, buradaki dalış merkezlerinin sayısının artması lazım, ama buradaki yerel yönetiminde buna yol açıyor olması lazım. Çünkü burası önemli bir potansiyel. Burası Kaştaki yönetimin elinde olsa çok farklı bir yere gelebilir. Evet Kaşa suyun sıcaklığı ve rengi çok güzel ama amaç su altı dalışı yapmak ise çeşitlilikse ve canlılıkla bir bütünse burası da farklı bir nokta. Yapay resif yapıldı Mordoğan'a ama iste olmadı. Bir şeyi yapmak önemli ama en önemlisi onu korumak. Korumayınca o resifleri göremeden böyle birden ortadan kayboluyorlar.'

K3. Foça Dalış Rehberi

'Deniz altı bu bölgede çok güzel fakat güzellik her zaman ön plana çıkmayı fırsat vermiyor. Sıkıntı devlet desteğinin eksikliği. Bakanlık mı olur gençlik spor mu sörf olsun yelken olsun bilemiyorum ama bu tür etkinliklerin yapıla bilmesi için kıyıda olmamız lazım. Kıyıda olmadığın zaman hizmet veremiyoruz. Kıyıda ola bilmek için ya bir otele mahkumsunuz yada böyle bir yere mahkumsunuz. Daha önce bu bölgede dalış turizminin kaliteli şekilde yönetile bilmesi için çok adımlar attım. Fakat hepsi cevapsız kaldı. Çok büyük yerler istemiyoruz aslında bu kıyı şeritlerinde 100 m/kare yer çok rahat dalış yapmamızı sağlıyor. Sadece Dalış turizmi için değil, yelken ve sörf gibi sporlarla ilgilenen insanlar içinde en büyük sıkıntı buraya ait bir kıyıda bir işletmenin olmamasıdır. 7 yıldır bu işletmeyi ayakta tutmaya çalışıyorum. Müşterilere onlara uygun bir hitap gerekiyor. İlkokul mezunu bir insanı ben burada çalıştıramam. Burada çalışacak insanın bir eğitim düzeyi olmalı ki müşteri portföyü zedelenmesin. Dalış okulunun veya dalış çıkışlı bir nokta bulunması gerekiyor karada. Bunların hepsi de yüksek maliyetli işlemler. Bir kazanımımız var mı evet tabii ki var. Ama ayakta durmak çok zor. Bunu ben değil herkes söylüyor. Bu yerleşke sorunu bizi tüketiyor. Herkes aynı şeyden şikayetçi.'

K4. Foça Dalış Rehberi

'Buranın suları çok güzel doğru ama su altı yapay resif eksikliği var. Karaburun'da iki tane batık yapıldı biz çok uğraştık bunun için, bu tür batıklar dalıcıları cezbediyor çünkü. Bizde burada bir doğal resif yapalım diye uğraştık. 2016 da Bakanlık karar aldı ve bu batıkların yapay batıkların yapılmasını durdurdu. Foça da askeri birlikle görüştük. Bir uçak gemisi batırmayı düşündük ama olmadı. Aslında bu batıkların maliyetleri de çok yüksek. Bir gemiyi veya uçağı batırmak kolay bir prosedür değil. Aklımızda bu fikirler hala dolaşıyor mu evet dolaşıyor ama artık yapmaktan vazgeçtik. Yapılması gerekli mi evet gerekli. Su altı faunasına zarar vermeden yapıla bilir. Ne yerel işletmelerin buna gücü yetiyor ne de bakanlıkların.'

Foça'yı tercih eden turistler genellikle doğal resiflerin oluşudur. Kaşa kanyon var evet çok güzel ama İzmir'in sularında canlılık yüksek. 18-21 arasındadır suyun sıcaklığı belki de bu sebepten deniz canlılığı yüksek burada. Deneyimsiz dalgıçların bu su altı sularına verdikleri zararlar, troller ve balık avcılığının yüzde 10 nu kadar bile yoktur. Dalgıçların ağa takılma durumları asıl tehlike. Veya bir zıpkınla avlanmak istemez kimse. Şu an su altı çayırlarını saran yosun gibi bir madde var. Su altı da tökezlemeye doğru gidiyor. Önceden buranın deniz altısıyla şimdiki asla aynı değil. 10 sene önce buradaki Aslan burnu mevkesine

gittim, oradaki su altını görmek insana çok farklı bir deneyim kazandırıyor. Şimdi bakıyorum o su altındaki bitki örtüsü artık renk değiştirmeye başlamış. Bu çaylar sadece 10 yılda böyle değişmiş. Bir on yıl sonra burada bu güzellikleri göremeyeceğiz diye düşünüyorum.'

K5. Foça Dalış Rehberi

'Su altı dünyasının zenginliğinin korunması için önce insanların bilinçlendirilmesi gerekiyor. Çok sayı da yapılan yasak avcılık aslında canlılığı tüketiyor. Zıpkınla veya troller yavru ahtapotlar avlanıyor veya küçük balıklara surf zevk için zıpkın atılıyor. Bu tür işlemler canlılığı sürdürmeye engeldir. Kesinlikle denetim eksikliği var. Biz dalış rehberleri olarak gerekli yasal yerlere bu durumu bildiriyoruz ama maalesef herkes bıkmış durumda bu mevcut düzenden. Dalış rehberi veya su altı rehberi başlıklarını aslında birini diğerine entegre ederek birleştirmeye çalışıyorlar. Her sene 100 tane dalış okulu açılır 100 tanede kapanır. Bence rehber denen şey dünyada yok, Türkiye'deki turizm kavramından kaynaklanan bir olay rehber dalgıçlığı. Dalış okullarında bu zorunlu mu evet zorunlu dalgıç rehberin olması. Olmasa çünkü girdap çıkacak ortaya. Dalış eğitmenlerine rehber ismi verilebilir mi evet verilebilir. Çünkü su altında da bir rehberlik yapıyorsun. Tur rehberiyle dalış rehberi tabii ki aynı olamaz. Eğitimleri de çok farklı zaten. Ama bir dalış eğitmenine rehberlik verilebilir mi evet verilebilir.'

K6. Karaburun Dalış Rehberi

'Çevreye zarar verme, denizaltı faunası ve florası, gemi batıkları, dalış merkezlerinin güvenliği gibi birçok konudan bahsedebilirim.

Türkiye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi İzmir'de de denizaltı enkazlarının turizm ve spor amaçlı kullanılmasının olumlu olduğu düşünüyorum. İtalya'da bu tür aktivitelerin sınırlı olmasının, Türkiye'deki uygulamayı daha değerli kıldığı söyleyebilirim. Ayrıca, ekolojik açıdan da bu tür aktivitelerin önemli olduğu vurgulanıyor, çünkü doğal olmayan yapıların insanlar için ilgi çekici bir durum. Karaburun'daki bir denizaltı enkazının medya tarafından araştırma ve ilgi odaklı olarak kullanıldığını söyleyebilirim. İtalya'da denizaltı dalışıyla ilgili her şey planlı ve programlıdır, dalgıçlar kontrol altında tutulur. Bu konuda bir organizasyonun vardır. Devlet kuruluşlarının tek başına yeterli olmadığı, partilerin ve diğer kuruluşların da bu tür aktivitelerde rol oynaması gerekli. Devletin daha fazla çaba göstermesi gerekli. Denizaltı bölgelerinin temizlenmesi için devletin daha fazla kaynak ayırması gerekiyor. Dalış noktalarının temizlenmesiyle ilgili yapılan çalışmaların memnuniyetle karşılandığı ancak daha fazla yapılması lazım. Ayrıca, denizaltı bölgelerinin çöplerle dolu olmasının, dalış deneyimini olumsuz etkilediği ve dalış merkezlerinin bundan şikayetçi.

Karaburun'da bulunan 14 dalış noktasının vardır. Yeni dalgıçların çevreye verebileceği zararlardan bahsedilirken, aynı zamanda doğru kuralların konulması gerektiği ve bu kuralların çevrenin korunması için önemli olduğunu söyleyebilirim. Örneğin, mercanların hassas olduğu ve dokunulmaması gerekli. İtalya'da Porto fino bölgesindeki deniz alanının korumaya alınmış durumda buradaki sularında korunması gerekli. Yeni dalgıçların doğru eğitim alması ve

belirli kurallara uymaları lazım. Ayrıca, denizaltı turizminin ekonomik potansiyeli yüksek ve bu turizm alanı zenginliğini artırabileceği düşünüyorum.'

K7. Seferihisar Dalış Rehberi

'Denizdeki doğal yaşamın korunması gerekli ve denizde bulunan her şeyin insanların malı olmadığı, doğal yaşamın misafir olduğu söylemek isterim. Dalışın doğru bilgiyle yapılması gerekli ve bu konuda eğitilmiş olmak önemli. Denizaltı turizminin çevreye zarar vermemesi için turistlerin eğitilmesi gerekli ve Türkiye'deki turistlerin genellikle yeterince eğitilmiyorlar. Denizlerin temizliği konusunda daha fazla bilinçlenme gerek ve bu konuda devletin daha fazla çaba göstermesi gerekli. Ayrıca, denizaltı turizminin sadece belirli bölgelerle sınırlı kalmamalı ve diğer deniz alanlarının da keşfedilmesi gerekli. Turizm faaliyetlerinin doğal yaşamı koruma çabalarına zarar vermemesi lazım ve bu konuda daha dikkatli olmak gerekiyor. Çeşme gibi turistik bölgelerin doğal yapısının korunması gerektiği ve sadece ekonomik çıkarlar için geliştirilmemesi lazım.'

K8. Karaburun dalış eğitmeni

'Dalış merkezlerinde yapılan eğitimlerin Türkiye'de yeterli olmadığını düşünüyorum. Karaburun'da dalış turizminin gelişmesi ve çevrenin korunması için daha iyi bir eğitim programına ihtiyaç var. Karaburun'da dalış için ideal olan jeomorfolojik yapıyı değerlendirmek gerekiyor, dalış bölgelerinin çok fazla avantajları ve zenginliğini var. Denizaltı faunası ve floralarının zenginliği nedeniyle Karaburun'un dalış için uygun bir yerdir. Gemi batıklarının zarar gördüğüne ve bu zararın özellikle el yapımı tabancaların neden olduğu hasarlardan kaynaklandığını söyleye bilirim. Dalış merkezlerindeki hizmetler, özellikle eğitim ve donanım konusunda iyileştirilme gerekiyor. Özellikle yiyecek-içecek hizmetlerinin eksikliği ve dalış botları yetersiz donanımı sahip.'

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tablolar, İzmir'deki dalış turizmi üzerine yapılan araştırmaya ilişkin kapsamlı bir veri setini sunmaktadır. Bu veriler, katılımcıların demografik özellikleri, dalış uzmanlığı, dalış alışkanlıkları ve tercihleri hakkında önemli bilgiler içermektedir.

Öncelikle, çalışmaya katılanların çoğunluğunun Seferihisar'dan olduğu, çoğunluğun erkek olduğu, 31-38 yaş aralığında ve lisans derecesine sahip oldukları gözlemlenmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun özel sektörde çalıştığı ve 1 veya 3 yıldız dalıcı veya eğitmen olduğu tespit edilmiştir. Dalgıçların çoğunluğunun İzmir'deki dalış noktalarını tercih etme sebepleri arasında su altı dünyasının zenginliği ve yakınlık gibi faktörler öne çıkmaktadır.

Araştırmanın sonuçları, İzmir'deki dalış turizmi açısından önemli bulgular sunmaktadır. Bu bulgular, İzmir'in dalış potansiyelini değerlendirmek ve dalış turizmini geliştirmek için yol gösterici olabilir. Özellikle, dalış noktalarının çeşitliliği ve doğal zenginlikleri dikkate alınarak, bu alanda yapılabilecek tanıtım ve altyapı çalışmalarının önemi vurgulanabilir.

Bununla birlikte, araştırmanın kısıtları da göz önüne alınmalıdır. Örneğin, katılımcıların çoğunluğunun Seferihisar'dan olması, sonuçların genelleştirilmesini sınırlayabilir. Bu nedenle, gelecekteki araştırmalarda daha geniş bir katılımcı kitlesiyle çalışmak önemlidir.

Sonuç olarak, bu çalışma İzmir'deki dalış turizmi üzerine önemli bir kaynak sağlamaktadır ve gelecekteki turizm planlaması ve geliştirme çalışmalarına ışık tutabilir.

İzmir'deki dalış noktalarına ilişkin yapılan araştırma, katılımcıların genel algısını ve görüşlerini değerlendirmek için kapsamlı bir bakış sunmaktadır. Çalışma, katılımcıların olumlu ve olumsuz deneyimlerini yansıtan verileri içermektedir. Olumsuz görüşlerin başında avcılık gelmektedir. Özellikle yasadışı avcılık ve su altında ağ kalması gibi konular, dalış noktalarının çevresel etkileri ve canlılık üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, su altı canlılığı teması altında, kirlilik, bilinçsiz dalgıçlık ve deniz canlılarına temas gibi konular da önemli bir endişe kaynağıdır. Dalış merkezleriyle ilgili olarak ise ekipman yenilenmesi ve maaliyetlerin yüksek olması gibi sorunlar öne çıkmaktadır.

Öte yandan, olumlu görüşler dalış noktalarının kalitesi ve ulaşım kolaylığı gibi faktörlere odaklanmaktadır. İyi dalış noktalarının varlığı ve kolay ulaşım imkanları, katılımcılar arasında memnuniyetle karşılanmaktadır.

Tüm bu görüşler, İzmir'deki dalış turizminin potansiyelini ve sürdürülebilirliğini etkileyen

faktörleri ortaya koymaktadır. Özellikle, çevresel faktörlerin korunması ve dalış hizmetlerinin kalitesinin artırılması gibi konular, gelecekteki planlamalarda dikkate alınması gereken önemli unsurlardır.

İzmir'deki dalış noktalarının yönetimi ve hizmet kalitesinin iyileştirilmesi için katılımcıların geri bildirimleri değerli bir kaynaktır. Bu veriler, sürdürülebilir bir dalış turizmi endüstrisinin oluşturulması ve korunması için rehberlik sağlayabilir.

Genel olarak, bu sonuçlar, dalış deneyimi, lokasyon ve diğer değişkenlerin katılımcıların algılarına ve deneyimlerine nasıl etki ettiğini anlamak için önemli ipuçları sağlamaktadır. Bu bulgular, dalış eğitim programları ve deneyimlerinin daha etkili hale getirilmesi için rehberlik edebilir ve daha iyi bir dalış deneyimi sağlamak için stratejiler geliştirilmesine yardımcı olabilir.

Bu sonuçlar, dalış topluluğundaki paydaşların (dalış merkezleri, eğitmenler, organizatörler vb.) dalış deneyimlerini geliştirmek için çeşitli stratejiler ve programlar geliştirmelerine yardımcı olabilir. Ek olarak bu bulgular, gelecekteki araştırmalara ve çalışmalara temel oluşturarak, dalış deneyimi ile ilgili daha derinlemesine anlayış sağlayabilir.

Elde edilen bulgular, Karaburun, Seferihisar ve Foça gibi Ege Bölgesi'nin önemli noktalarında su altı dalış turizminin hızla gelişmekte olduğunu ortaya koymuştur. Turistlerin bu bölgeleri tercih etme sebepleri çeşitlilik göstermektedir. Berrak suyu, zengin deniz yaşamı, tarihi batıklar, doğal güzellikler ve kültürel miras, turistlerin ilgisini çeken başlıca unsurlardır. Bununla birlikte maddiyat ve konaklama imkânları da turistlerin tercihlerini etkileyen faktörler arasında yer almaktadır.

Dalış rehberlerinin rolü, su altı dalış turizminin sürdürülebilirliği ve turist memnuniyeti açısından büyük önem taşımaktadır. İyi eğitilmiş ve deneyimli rehberler, turistlere güvenli bir dalış deneyimi sunmakla kalmayıp aynı zamanda çevre koruma bilinci oluşturarak doğal kaynakların korunmasına katkı sağlamaktadırlar. Araştırmamız, rehberlerin bilgi düzeyi, iletişim becerileri ve profesyonelliklerinin turist memnuniyetini artırdığını göstermiştir.

Bu bulgular, Karaburun, Seferihisar ve Foça ilçelerinin su altı dalış turizmi açısından büyük potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Bu bölgelerdeki turizm endüstrisinin daha da gelişmesi ve sürdürülebilir olması için altyapının güçlendirilmesi ve doğal kaynakların korunması gerekmektedir.

Gelecekteki araştırmalarda, bu bölgelerdeki su altı ekosisteminin sağlığı, dalış turizminin

ekonomik ve çevresel etkileri, turist memnuniyeti ve rehberlerin rolleri gibi konuların daha detaylı olarak incelenmesi önerilmektedir. Ancak, bu potansiyelin tam olarak değerlendirilmesi için çeşitli önlemler alınması gerekmektedir. Özellikle, çevre koruma önlemlerinin güçlendirilmesi ve yerel halkın turizm faaliyetlerine daha fazla dâhil edilmesi önemlidir. Ayrıca, su altı dalış turizmiyle ilgili altyapı ve hizmetlerin geliştirilmesi, turistlerin memnuniyetini artıracak ve bölgenin turizm potansiyelini daha da artıracaktır.

Bu çalışma, bu konuda daha ileri araştırmaların yapılmasını teşvik etmektedir. Ayrıca, su altı dalış turizminin sürdürülebilirliği için yasak avcılık gibi çevresel tehditlerin önlenmesi de hayati öneme sahiptir. Deniz ekosistemlerinin korunması, tür çeşitliliğinin ve doğal yaşamın devamı için kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, yerel yönetimler ve ilgili kuruluşlar, deniz koruma alanlarının belirlenmesi ve korunması için daha etkin önlemler almalıdır. Ayrıca, bilinçlendirme kampanyaları ve denetim mekanizmalarıyla yasa dışı avcılığın önlenmesi ve cezalandırılması önemlidir. Bu şekilde, su altı dalış turizmi sürdürülebilir bir şekilde gelişebilir ve gelecek nesillere aktarılabilir. Su altı dalış turizminin sürdürülebilirliğini tehdit eden bir diğer önemli faktör su altı kirliliğidir. Özellikle plastik atıklar, deniz yaşamı üzerinde ciddi bir tehdit oluşturmakta ve su altı ekosistemlerinin sağlığını bozmaktadır. Bu nedenle, yerel topluluklar ve dalış merkezleri, su altı kirliliğinin azaltılması için bilinçlendirme kampanyaları düzenlemeli ve temizlik etkinliklerine katılmalıdır. Ayrıca, yerel yönetimler ve çevre koruma kuruluşları, deniz kirliliğinin kaynaklarını belirlemeli ve etkili önlemler alarak su altı yaşamını korumalıdır. Su altı dalış turizmi için temiz ve sağlıklı bir çevrenin korunması hem turistlerin memnuniyetini artırır hem de doğal yaşamın devamlılığını sağlar. Diğer taraftan su altı dalış turizminin sürdürülebilirliğini etkileyen bir diğer önemli konu da eğitimsiz dalgıçlardır. Eğitimsiz veya yeterli deneyime sahip olmayan dalgıçlar, kendilerine ve çevreye zarar verebilirler. Bu nedenle, dalış noktalarına giriş yapmadan önce yeterli eğitim almamış veya sertifikaya sahip olmayan kişilerin deniz altında dalış yapması önlenmelidir. Bununla birlikte dalış eğitmenleri ve rehberler, turistlere güvenli dalış tekniklerini öğretmeli ve çevre koruma kurallarını vurgulamalıdır. Bu şekilde, su altı dalış turizmi güvenli ve sürdürülebilir bir şekilde geliştirilebilir. Su altı dalış turizminin gelişimi ve güvenliği açısından, dalış okullarının yeterli ekipmana sahip olması son derece önemlidir. Ancak maalesef bazı durumlarda, dalış okullarının yeterli ekipmanı sağlayamadığı veya eksik ve bakımsız ekipmanlarla hizmet verdiği görülmektedir. Bu durum, özellikle yeni başlayan dalgıçlar için ciddi güvenlik riskleri oluşturabilir. Dalış sırasında kullanılan tüpler, regülatörler, maskeler

ve diğer ekipmanların düzenli bakımının yapılmaması veya eski ve işlevsiz ekipmanların kullanılması, kazalara ve acil durumlara yol açabilir. Bu nedenle, dalış okullarının denetlenmesi ve standartlara uygun ekipmanların sağlanması konusunda daha sıkı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Ayrıca, dalgıçların ekipman konusunda bilinçlendirilmesi ve güvenlik standartlarına dikkat etmeleri de önemlidir. Bu şekilde, su altı dalış turizmi daha güvenli ve keyifli bir deneyim haline gelebilir. Su altı yapay resifler, deniz yaşamının korunması ve artırılması amacıyla insan yapımı yapılar olarak deniz tabanına yerleştirilen yapılardır. Bu yapay resifler, doğal resiflerin yanı sıra turizm destinasyonları için cazip dalış noktaları oluşturmak amacıyla da inşa edilebilirler. Yapay resifler genellikle beton bloklar, gemi enkazları, metal platformlar veya özel olarak tasarlanmış yapılardan oluşur. Bu yapay yapılar, deniz yaşamının yerleşim ve barınma alanları olarak hizmet ederken, aynı zamanda dalış meraklıları için de ilginç ve çekici bir çevre sunarlar. Ayrıca, doğal resiflerin korunması ve restorasyonu amacıyla da yapay resifler oluşturulabilir ve kullanılabilirler. Bu şekilde, su altı ekosistemi korunabilir ve deniz turizmi desteklenebilir. Su altı tanıtımları, turistik destinasyonların deniz altı zenginliklerini ve dalış imkanlarını potansiyel turistlere tanıtmak için kullanılan etkili bir araçtır. Bu tanıtımlar genellikle görsel medya, internet platformları, turizm broşürleri ve sosyal medya gibi çeşitli kanallar aracılığıyla gerçekleştirilir. Renkli ve etkileyici fotoğraflar, videolar ve yazılı içerikler aracılığıyla su altı yaşamı, resifler, batıklar ve dalış noktaları turistlere tanıtılır. Ayrıca, dalış turları, eğitim programları ve özel etkinlikler gibi su altı turizmi faaliyetleri hakkında bilgi verilir ve turistlere çeşitli seçenekler sunulur. Bu tanıtımların amacı, su altı dalış turizmini teşvik etmek ve turistleri ilgili destinasyonlara çekmektir. Bu şekilde, su altı turizmi potansiyeli olan bölgelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkı sağlanabilir.

Araştırmanın sonuçlarına dayanarak, su altı dalış turizminin gelişimi ve sürdürülebilirliği için aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

Geniş Katılımcı Kitlesiyle Çalışmaların Yapılması ve Bölgeler Arası Karşılaştırmaların Yapılması: İzmir'deki dalış turizmi üzerine yapılan araştırmaların genellikle sınırlı bir katılımcı kitlesiyle gerçekleştirildiği göz önüne alındığında, gelecekteki çalışmalarda daha geniş bir katılımcı kitlesini içeren araştırmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar aynı zamanda Ege Bölgesi'ndeki dalış turizmini diğer bölgelerle karşılaştırmalı olarak ele alabilir. Bu, farklı bölgelerdeki dalış turizmi potansiyelini ve sürdürülebilirliğini anlamamıza yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Çevresel Etkilerin Detaylı İncelenmesi ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Su altı dalış

turizminin çevresel etkileri üzerine daha derinlemesine bir araştırma yapılmalıdır. Özellikle, dalış noktalarının çevresel etkileri ve korunması için alınabilecek önlemler üzerine odaklanılabilir. Bu çalışmalar, turizmin doğal ve kültürel çevreye olan etkilerini değerlendirerek, sürdürülebilir turizm uygulamalarının geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Turist Memnuniyeti ve Beklentilerinin İncelenmesi ve Bölgeler Arası Karşılaştırmaların Yapılması: Turistlerin su altı dalışıyla ilgili memnuniyet düzeyleri ve beklentileri üzerine odaklanan çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar aynı zamanda Ege Bölgesi'ndeki turistlerin memnuniyet düzeyini diğer bölgelerle karşılaştırmalı olarak ele alabilir. Bu, farklı bölgelerdeki turist profillerini ve tercihlerini anlamamıza yardımcı olabilir.

Eğitimsiz Dalgıçların Etkisinin İncelenmesi ve Turizm Güvenliği: Su altı dalış turizmi sırasında eğitimsiz veya yetersiz deneyime sahip dalgıçların potansiyel riskleri üzerine odaklanan çalışmalar yapılmalıdır. Turizm güvenliği, bir destinasyonun başarısında kritik bir rol oynar ve turistlerin güvenliğini sağlamak, turizm endüstrisinin sürdürülebilirliği açısından önemlidir.

Sürdürülebilirlik ve Koruma Çalışmalarının Değerlendirilmesi ve Bölgeler Arası Karşılaştırmaların Yapılması: Su altı ekosistemlerinin korunması ve sürdürülebilir bir turizm endüstrisinin oluşturulması için yapılan çalışmaların etkinliği değerlendirilmelidir. Bu çalışmalar aynı zamanda farklı bölgelerdeki koruma ve sürdürülebilirlik stratejilerini karşılaştırmalı olarak ele alabilir.

Dalış Okulu Standartları ve Denetimlerinin İncelenmesi ve Bölgeler Arası Karşılaştırmaların Yapılması: Dalış okulu standartları ve denetimlerinin gözden geçirilmesi, daha güvenli bir dalış ortamının sağlanması için önemlidir. Bu konuda yapılan çalışmalar aynı zamanda farklı bölgelerdeki dalış okullarının kalitesini karşılaştırmalı olarak ele alabilir.

Yapay Resiflerin Kullanımının Araştırılması ve Turizme Katkısı: Yapay resiflerin turizm ve çevre koruma açısından etkileri üzerine odaklanan çalışmalar yapılmalıdır. Bu yapay yapıların turizm açısından potansiyelini ve doğal yaşamın korunması üzerindeki etkilerini değerlendirmek, turizm endüstrisinin sürdürülebilirliği için önemlidir.

Dalış Rehberlerinin Rolü ve Eğitimi: Araştırma, dalış rehberlerinin turist memnuniyeti ve çevre koruma bilinci açısından önemini vurguluyor. Bu bağlamda, dalış rehberlerinin eğitimi, iletişim becerileri ve profesyonelliklerinin daha derinlemesine incelenmesi ve bu profesyonellerin eğitim programlarının etkinliğinin değerlendirilmesi gerekebilir

Su Altı Yapay Resiflerin Rolü: Araştırmada, su altı yapay resiflerin deniz yaşamını korumak ve turizm için çekici dalış noktaları oluşturmak açısından önemi vurgulanıyor. Gelecekteki çalışmalar, bu yapay yapıların ekosistem üzerindeki etkilerini ve turistlerin bu yapıları nasıl algıladıklarını daha ayrıntılı olarak inceleyebilir.

Su Altı Tanıtımlarının Etkinliği: Su altı turizmini teşvik etmek için yapılan tanıtımların etkinliği ve bu tanıtımların potansiyel turistler üzerindeki etkisi üzerine araştırmalar yapılabilir. Bu, su altı turizmi tanıtım stratejilerinin geliştirilmesine ve daha etkili hale getirilmesine yardımcı olabilir.

İnovasyon ve Pazarlama Stratejileri: İzmir'deki dalış turizminin geliştirilmesi için yenilikçi pazarlama stratejilerinin ve turizm ürünlerinin geliştirilmesi önemlidir. Yeni deneyimler, paket turlar, dijital pazarlama teknikleri gibi inovatif yaklaşımlar üzerine çalışmalar yapılabilir.

Eğitim ve Rehberlik: İzmir'deki dalış turizminin geliştirilmesi için eğitim ve rehberlik hizmetlerinin önemi üzerine odaklanan araştırmalar yapılabilir. Dalgıçların eğitimi, rehberlerin rolleri ve güvenlik standartları gibi konular üzerine çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adabalı, M. M. (2020). Turizm alanında bilinçli farkındalık, destinasyon deneyimi ve fayda: İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan kültürel mirasları ziyaret eden turistler üzerinde ampirik bir araştırma (Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye).
- Akkoç, İ. T. (2020). Scubadivers' motivations and involvement: a research on Turkey. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 7(3), 405-426.
- Albayrak, A. (2013). Alternatif turizm. Detay Yayıncılık.
- Albayrak, T., Caber, M., & Cater, C. (2021). Mass tourism underwater: A segmentation approach to motivations of scuba diving holiday tourists. *Tourism Geographies*, 23(5-6), 985-1000.
- Alpullu, A. (2011). Uluslararası basketbol organizasyonlarının spor turizmine, ülke ekonomisine ve tanıtımına katkılarının değerlendirilmesi (Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiye).
- Arıkan, H. A., Aydın, A., Baydağ, C., & Acar, F. (2000). Deniz turizmi ve yatçılık çalışma grubu görüşler, öneriler ve değerlendirmeler. İstanbul: T.C. Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı.
- Aydın, O. (2012). Türkiye'de alternatif bir turizm; sağlık turizmi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(2), 91-96.
- Bideci, Ç. (2014). Turizm ürün farklılaştırılmasında sualtı kültürel miras alanlarının turizm ürünü olarak kullanımı, Replika Gemi Batığı projesi: Side örneği.
- Boz, M. (2004). Turizmin gelişmesinde alternatif turizm pazarlamasının önemi. (Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiye).
- Bozkurt, A. (2021). Türkiye'de aletli dalış konusunda son 20 yılda yazılan makalelerin alanyazın taraması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(44), 8280-8297.
- Calò, A., Pereñiguez, J. M., Hernandez-Andreu, R., & García-Charton, J. A. (2022). Quota regulation is necessary but not sufficient to mitigate the impact of SCUBA diving in a highly visited marine protected area. *Journal of Environmental Management*, 302, 113997.
- Carreño, A., Gascon, M., Vert, C., & Lloret, J. (2020). The beneficial effects of short-

- term exposure to scuba diving on human mental health. *International journal of environmental research and public health*, 17(19), 7238.
- Cater, C., Albayrak, T., Caber, M., & Taylor, S. (2021). Flow, satisfaction and storytelling: A causal relationship? Evidence from scuba diving in Turkey. *Current Issues in Tourism*, 24(12), 1749-1767.
- Cavallini, I., Marzo, D., Scaccia, L., Scipioni, S., & Niccolini, F. (2023). Scuba diving tourism and the challenge of sustainability: evidence from an explorative study in North African-Mediterranean countries. *EuroMed Journal of Business*.
- Cesur, G., Can, İ., & Aksöz, E. O. (2022). Bir Yörede Sualtı Dalış Turizminin Değerlendirilmesi: Eskişehir Sakaryabaşı Bölgesi Örneği. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 13-36.
- Cugno, M., Grimmer, M., & Viassone, M. (2012, December). Measuring local tourism attractiveness: The case of Italy. In *ANZAM Conference Proceedings* (pp. 1-22).
- Dai, Y. D., Huang, F. H., Chen, K. Y., Chen, W. J., & Huan, T. C. (2024). Recreational scuba diving as a special form of tourism: lessons from Taiwan. *Tourism Review*, 79(3), 757-779.
- Eren, E., Yıldırım, H. M., & Adak, B. (2021). Dalış Turizmine Katılanların Destinasyon İmajı Algılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Çanakkale Örneği. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 26-35.
- Erkurt, O., & Paker, S. (2014). Sualtı arkeoparkları ve deniz turizmi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 6(2), 131-144.
- Genç, M. (2017). İzmir-Dikili'nin Ekoturizm ve Açık Alan Rekreasyonu Potansiyeli: Tespit ve Tekliflerimiz. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 185-212.
- Günel, Ö. D. (2009). Turizm sektöründe mevsimsellik sorunu ve mevsimlik istihdamın sektör çalışanlarının örgütsel bağlılıklarına etkisi: konaklama işletmeleri çalışanlarına yönelik bir araştırma.
- Hazar, A. (2007). Spor ve turizm. Ankara: Detay Yayıncılık, 80-82.
- Hazar, A. (2014). Rekreasyon ve animasyon. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Hazarhun, E., Koçak Bilgin, Y., & Çetinsoz, B. C. (Tarih). Seferihisar'da Su Altı Dalış Turizmine Yönelik Bir Araştırma. 22. Ulusal Turizm Kongresi, Burdur, Türkiye.
- Henderson, J. C. (2003). ManagingtourismandIslam in peninsularMalaysia. *Tourismmanagement*, 24(4), 447-456.
- Huberman, A. M., & Miles, M. B. (1994). Data managementandanalysismethods.
- İçöz, O. (2008). Spor turizmi pazarlaması ve futbol takımlarının hazırlık dönemi kamp yeri tercihlerini belirleyen etkenler (Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye).
- İncekara, A. (1998). Doğu Anadolu'da kış turizmi ve gelişme olanakları. İstanbul Ticaret Odası.
- Karakoç, B. (2010). Dünya basketbol şampiyonası'nın spor turizmi ve ekonomik etkileri açısından incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi, Türkiye).
- Kiraz, G., & ALTUN, Ö. (2020). Değişen turizm trendleri. Hiperlink eğit. ilet. yay. san. tic. ve ltd.sti..
- Koşan, A. (1996). Kış Turizmi. Ankara: Bilkent Üniversitesi.
- Kozak, N., & Kozak, M. A. (2000). Geneler Turizm Bilgisi. Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Köşker, H. (2020). Dalış Turizminde Yeni Bir Keşif: Van Gölü'nde Mikrobiyalit Dalış. *Turizm Akademik Dergisi*, 7(1), 181-193.
- Mercan, Ş. O., Sünnetçioğlu, A., & Ezgi, U. Ş. A. K. (2021). Çanakkale ili dalış turizmi potansiyelinin incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 723-734.
- Miçooğulları, B. O. (2004). Türkiye için spor turizm stratejisinin belirlenmesi ve geliştirilmesi (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye).
- Nielsen, J. (2012). Usability 101: IntroductiontoUsability. <https://www.nngroup.com/articles/usability-101-introduction-to-usability/> adresinden (12.04.2024) tarihinde alınmıştır
- Okuyucu, A., & Somuncu, M. (2013, May). Türkiye'de inanç turizmi: bugünkü durum, sorunlar ve gelecek. *In International Conference on ReligiousTourismandTolerance (Vol. 9, No. 12, pp. 627-643).*

- Olçay, B. (Tarih). Sualtı Dalış Turizmi ve Arkeoparkları İncelemesi-Kaş Örneği. *Selçuk Turizm ve Bilişim Araştırmaları Dergisi*, (3), 40-66.
- Olgaç, T. (2022). Dalış Faaliyetinde Risk Faktörleri ve Alınabilecek Emniyet Tedbirleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Research in Sport Education and Sciences*, 24(3), 73-80.
- Orams, M. (2002). *Marine tourism: development, impacts and management*. Routledge.
- Özbek, M. (2014). Turizm Amaçlı Su Altı ve Su Üstü Sportif Faaliyetler: Bugünü Geleceği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 6(2), 27-48.
- Özsoy, D., Dindar, M. D., & Özkan, A. R. S. U. (2023). Dalış Sporcularının Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 153-162.
- Öztürk, Y., & Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(10), 183-195.
- Porter, L. W., & Lawler, E. E. (1968). *Managerial attitudes and performance*. Homewood, IL: Irwin-Dorsey.
- Reisinger, Y. (2009). *International Cultural Tourism Cultures and Behaviour*. Elsevier.
- Rousseau, S., & Fuertes, A. T. (2020). Country borders and the value of scuba diving in an estuary. *Ocean & coastal management*, 184, 105002
- Sabriye, Uğuz & Uğuz, S. Ç. (2011). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Burhaniye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (24), 332-353.
- Sağcan, M. (1986). *Recreation and tourism (rekreasyon ve turizm)*. İzmir: Cumhuriyet Press (Basımevi).
- Salleh, N. H. M., Rozar, N. M., Osnin, N. A., Din, M. S. C., Azli, N. A. M., & Muhammad, S. N. R. S. (2021). Dive site attractiveness index (DSAI) as an innovation in scuba diving tourism: a case of perhentian islands. *Proceedings of the Global Tourism Conference*, 11-13. Malaysia.
- Schuhbauer, A., Favoretto, F., Wang, T., Aburto-Oropeza, O., Sala, E., Millage, K., Cabral, R., Sumaila, U.R., Lucrezi, S., Hsu, A. And Tighsazzadeh, M.N. (2023). Global economic impact of scuba dive tourism. *Research Square*, 1-21. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-2609621/v1>

- Şensurat-Genç, T., Shashar, N., Özsüer, M., & Özgül, A. (2022). Shipwrecks are not the ultimate attracting features in a natural marine environment-the case of Karaburun, Turkey. *Journal of Environmental Management*, 315, 115159.
- Sevinç, F., & Özel, Ç. H. (2018). Boş zaman aktivitesi olarak dalış ve yaşam doyumu ile ilişkisi: *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), 397-415.
- Soyak, M. (2014). Uluslararası Turizmde Son Eğilimler ve Türkiye’de Turizm Politikalarının Evrimi. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (4), 1-18.
- Sumanapala, D., Dimmock, K., & Wolf, I. D. (2023). A review of ecological impacts from recreational SCUBA diving: Current evidence and future practice. *Tourism and Hospitality Research*, 23(4), 564-577.
- Sung, H. H. (2000). An analysis of the adventure travel market: from conceptual development to market segmentation (Unpublished doctoral dissertation). Purdue University.
- Takıcak, O., Özden, O., Tarun, H., Aydın, C., & Cilbiz, M. (2021). Donanımlı Dalışlarda Eğitimci ve Dalıcı Profili: İzmir İli Örneği. *Marine and Life Sciences*, 6(1), 1-9.
- Topcu, Ç., & Genç, T. Ş. (2020). Türkiye’de Sualtı Araştırmalarında Bilimsel Dalış Yaklaşımı. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8(4), 2555-2565.
- Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü. (1997). Türkiye’de Turizm Yatırım Olanakları ve Yatırım Süreci. Ankara.
- Turizm Bakanlığı. (1998). Turizm 98. Ankara: Turizm Bakanlığı Yayını.
- Türkel, İ. Ş., & Gökdemir, S. (2021). Determination of diving routes of shipwrecks in the Dardanelles Strait and its surroundings within the scope of diving tourism. *Turist Rehberliği Nitel Araştırmalar Dergisi*, Vol. 2, No. 1, 44-74.
- Türkel, İ. Ş., & Gökdemir, S. (2021). Dalış Turizmi Kapsamında, Çanakkale Boğazı ve Çevresinde Bulunan Batıkların Dalış Rotalarının Belirlenmesi.
- Ulman, A., Tunçer, S., Kizilkaya, I. T., Zilifli, A., Alford, P., & Giovos, I. (2020). The lionfish expansion in the Aegean Sea in Turkey: A looming potential ecological disaster. *Regional Studies in Marine Science*, 36, 101271.
- Üzümcü, T. P. (Tarih). Kocaeli Deniz Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma. *Şura Akademi*, (1), 39-61.

- Vanat, L. (2012). 2012 International report on mountaintourism. Overview of thekeyindustryfiguresfor ski resorts. <http://www.vanat.ch/RM-world-report-2012.pdf>
- Vukonic, B., &Vukonic, B. (1996). Tourismmandreligion. Oxford: Pergamon.
- Yarmacı, N., Keleş, M. Ç., & Ergil, B. (2017). Su altı dalış turizminin mevcut durumu, sorunları ve geliştirilmesine yönelik öneriler: Kaş örneği. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 66-87.
- Yıldız, Z., &Kalağan, G. (2008). Alternatif turizm kavramı ve çevresel etkileri. *Yerel Siyaset Dergisi*, 35, 42-44.
- Yıldırım, A., &Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- NeOldu. (21.12.2023). Alternatif turizm nedir.Erişim adresi: <https://www.neoldu.com/alternatif-turizm-ve-turleri-421h.html>
- TSSF. (17.11.2023). Serbest dalış nedir. Erişim adresi: <https://tssf.gov.tr/serbest-dalis/>
- Turkuaz Dive Center. (17.11.2023). Aletli dalış nedir. Erişim adresi: <http://www.turkuazdivecenter.com/tr/donanimli-dalis/scuba-aletli-dalis-nedir>
- Rota Dalış Merkezi. (17.11.2023). Gece dalışı nedir. Erişim adresi: <https://rotadalismerkezi.com/bilgi-bankasi/gece-dalisi#:~:text=2%20y%C4%B1ld%C4%B1z%20ve%20%C3%BCst%C3%BC%20sertifikasyona,dal%C4%B1%C5%9Flar%C4%B1ndan%20farkl%C4%B1%20ba%C4%B1%20kurallar%20vard%C4%B1r>
- Ayışığı Diving Center. (17.11.2023). Batık dalış nedir. Erişim adresi:<https://www.ayisigidiving.com/tr-TR/20/SSI->
- Trakya Dalış Merkezi. (17.11.2023). Derin dalış nedir. Erişim adresi: <https://trakyadalis.com/derin-dalis#:~:text=Tan%C4%B1m%3A%200%2D40%20metre%20aras%C4%B1nda,riskleri%20kabul%20edilemez%20bir%20etkinliktir>
- Project In Blue. Dalış günlükleri nedir Bu Nitrox? Erişim tarihi: 17.11.2023. <https://projectinblue.com/dalis-gunlukleri-nedir-bu-nitrox/>
- Decathlon. (23.11.2023). Keşif dalışı nedir. Erişim adresi:

[https://www.decathlon.com.tr/c/disc/discovery-dalis-nedir_03d82a54-09c4-45be-890f-](https://www.decathlon.com.tr/c/disc/discovery-dalis-nedir_03d82a54-09c4-45be-890f-cd338da98210#:~:text=Ke%C5%9Fif%20dal%C4%B1%C5%9F%C4%B1%20ya%20da%20tan%C4%B1t%C4%B1m%C4%B1,alt%C4%B1yla%20tan%C4%B1%C5%9Fmaya%20ilk%20ad%C4%B1m%C4%B1%20atabilirsın)

[cd338da98210#:~:text=Ke%C5%9Fif%20dal%C4%B1%C5%9F%C4%B1%20ya%20da%20tan%C4%B1t%C4%B1m%C4%B1,alt%C4%B1yla%20tan%C4%B1%C5%9Fmaya%20ilk%20ad%C4%B1m%C4%B1%20atabilirsın](https://www.decathlon.com.tr/c/disc/discovery-dalis-nedir_03d82a54-09c4-45be-890f-cd338da98210#:~:text=Ke%C5%9Fif%20dal%C4%B1%C5%9F%C4%B1%20ya%20da%20tan%C4%B1t%C4%B1m%C4%B1,alt%C4%B1yla%20tan%C4%B1%C5%9Fmaya%20ilk%20ad%C4%B1m%C4%B1%20atabilirsın)

Dalış malzemeleri nelerdir? (2017). Erişim tarihi: 23.11.2023. Erişim adresi: <https://derinkesif.com/su-alti/dalis-malzemeleri-nelerdir.html>

CMAS nedir, PADI nedir, SSI nedir (2021). Erişim Tarihi: 23.11.2023 Erişim adresi: <https://www.firatcelik.com.tr/post/cmas-nedir-padi-nedir-ssi-nedir>

Datça Uçanbalık Dalış Merkezi. (Erişim tarihi: Mayıs 1, 2024). PADI. <https://www.padi.com/dive-center/turkey/datca-ucanbalik-diving-center/>

Scuba Schools International. (2024). Scuba Schools International. Erişim tarihi: 01 Mayıs 2024, <https://www.divessi.com/>

Dalış işaretleri nelerdir? (2024) Erişim Tarihi: 04.04.2024) Erişim adresi <https://www.blackturtledive.com/blog/10-scuba-diving-signals-every-diver-needs-to-know/>

EKLER

EK 1.DEMOGRAFİK BİLGİLER

CİNSİYETİNİZ:

YAŞINIZ:

EĞİTİM DURUMUNUZ:

SOSYOEKONOMİK DURUMUNUZ:

MESLEĞİNİZ:

EK2. DALGIÇLIK BİLGİLERİ

CMAS'A GÖRE KAÇ YILDIZINIZ VAR?

HANGİ UZMANLIK SERTİFİKALARINA SAHİPSİNİZ?

NE KADAR ZAMANDIR DALIŞ YAPIYORSUNUZ?

KAYITLI DALIŞ SAYINIZ KAÇTIR?

İZMİR DE NERELERDE DALIŞ YAPTINIZ?

BU DALIŞ NOKTALARINI TERCİH ETME SEBEPLERİNİZ NELERDİR?

İZMİR'DE YAPTIĞINIZ DALIŞLARA NASIL KATILIYORSUNUZ

EK 3. AÇIK UÇLU SORULAR

İZMİR'DE DALIŞ YAPILAN NOKTALARIN GELİŞİMİ HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

BU DALIŞ NOKTALARINA VERİLEN ZARARLAR VEYA İYİLEŞTİRMELER HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

İZMİR'DEKİ DALIŞ NOKTALARINI OLUMLU ETKİLEYEN ETMENLER NELERDİR VE HANGİ İYİLEŞTİRMELER SONUCUNDA DAHA SIK TERCİH EDERSİNİZ

İZMİR’DEKİ DALIŞ NOKTALARINI OLUMSUZ ETKİLEYEN ETMENLER NELERDİR VE HANGİ İYİLEŞTİRMELER SONUCUNDA DAHA SIK TERCİH EDERSİNİZ

Etik Kurul Raporu

Sayı : E-34183927-000-00000838493
Konu : Başvurunuz Hk.Başvurunuz Hk

İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULUNA

Sayın: Zümrüd MALİKOVA

“Türkiye’de Su Altı Dalış Turizmi, Dalış Noktalarının Turistler Tarafından Tercih Edilme Sebepleri ve Dalış Rehberleri Açısından Değerlendirilmesi: Karaburun, Seferihisar ve Foça İlçeleri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı 2023/04-54 protokol numaralı başvuru 20.06.2023 tarihli toplantıda kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesi’nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna** toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Necmettin AYGÜN
Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurul
Başkanı

Ek: İnsan Araştırmaları Etik Kurul Kararı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://e-belge.aksaray.edu.tr> adresinden 2f6b7018-84a4-499b-92ea-2753d9bd8bd3 kodu ile erişebilirsiniz.
Bu Belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu’nun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 2F6B7018-84A4-499B-92EA-2753D9BD8BD3 Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/aksaray-universitesi-cbys>
Adres: tarih Bölümü
Telefon No: 2882194 Faks No: 2882125
e-Posta: naygun@aksaray.edu.tr İnternet Adresi:
<https://www.aksaray.edu.tr/>
KEP Adresi:

Ayrıntılı bilgi için: Necmettin AYGÜN
Profesör
Telefon No: 2882194

TEZ DEĞERLENDİRME FORMU

Aksaray Üniversitesi Tez DeğerlendirmeFormu		
Öğrencinin AdıSoyadı:		EVET
Kapak		
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı Kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 6 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşluklar ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

Bu tezin tarafımdan “Tez yazım kuralları” okunarak dikkatlice hazırlanmış olduğunu ve doğabilecek her türlü olumsuzluktan sorumlu olacağımı kabuledirim.

Öğrencinin imzası